

TEATMIK

TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI ASTUJAILE 1948. a.

RK „TEADUSLIK KIRJANDUS“

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

**TEATMIK
TARTU RIIKLIKUU ÜLIKOOLI
ASTUJAILE
1948. a.**

RK „TEADUSLIK KIRJANDUS“

TARTU, 1948

Eessõnaks.

Riiklikud ülikoolid omavad Nõukogude Liidus silmapaistva koha kvalifitseeritud eriteadlaste kaadri ettevalmistamisel rahvahariduse, tööstuse ja põllumajanduse alal. Samasugune on ka Tartu Riikliku Ülikooli ülesanne meie maa teaduse ja kultuuri eelseisvas arengus.

Eriti vastutusrikkad on need ülesanded praegu, rahvamajanduse suurejoonelise taastamise ja edasiarendamise perioodil, mis kujuneb pidevaks üleminekuks sotsialismilt kommunismile.

«Ülikoolid peavad ette valmistama Lenini-Stalini teooriaga relvastatud, hea kvalifikatsiooniga eriteadlasi, kodumaa patrioote, kes on tingimusteta andunud kommunistliku ühiskonna ehitamise ülesannetele meie maal» (Kaftanov).

Sääraste eriteadlaste ettevalmistamiseks kannab meie ühiskond suuri kulutusi ülikoolides soodsate õppimisvõimaluste loomisega, millest iga üliõpilane peab olema teadlik ja oskama neid hinnata ning kasutada.

Ülikooli organisatsioon, kus on võimsaks tervikuks koondatud mitmesuguste erialade paremad spetsialistid, raamatukogud, muuseumid, laboratooriumid, õppe- ning katseasutised, annab temas töötajaile erakordselt soodsad võimalused mitte ainult erialaste teadmiste omandamiseks ja viimistlemiseks, vaid kasvamiseks mitmekülgsete huvidega ja teadmistega teaduse- ja kultuuri-inimeseks. Säärane võimalus on ainukordne enamikule üliõpilastele nende eluea vältel. Seepärast on selle maksimaalne kasutamine nii üliõpilase kui ka kogu ühiskonna seisukohalt tingimata vajalik.

Üliõpilane, kellest kujuneb meie teaduse ja kultuuri edasiviija ning süvendaja, kommunistliku ühiskonna aktiivne kujundaja, on kogu oma studiumi vältel pidevalt kogu nõukogude ühiskonna, eriti aga õppejõudude ja kaasüliõpilaste

hindava pilgu all. Hindamist leiab nii tema töö edukus, ühiskondlik aktiivsus kui ka käitumine ja suhtumine kaaskodanikesse. Nii kujundab üliõpilane kogu stuudiumi vältel kindla hinnangu oma isiklikest võimetest ja ühiskondlikust väärtusest. Selle hinnangu järgi toimub ülikooli lõpetamisel tege-likule tööle suunamine, töökoha ülesannete ulatuse määra-mine.

Seepärast peab iga ülikooli astuja enne sisseastumissoovi-avalduse esitamist põhjalikult kaaluma oma eriala, kutse-valiku, võimete, töövõimaluste ning endadistsipliini küsimusi. Nii enda kui ka ülikooli suhtes on lubamatu säärane talitus, kui pärast mõne semestri kestnud õppetööd taotletakse üle-minekut teise teaduskonda või ülikoolist lahkumist, raisates niiviisi asjatult hulga aega ja kulutusi, mis on kahjuks käi-masolevale pingsale sotsialistlikule ülesehitustööle. Iga üli-kooli astuja otsustagu, et ülikooli töö jääb ülikooli lõpetami-seni tema tähtsamaks eluülesandeks, millega tuleb kohan-dada teised vajadused.

Põhimiseks üliõpilase hindamise aluseks on tema edukus õppetöös. Seetõttu sõltub iga üliõpilase seisund ülikoolis kõige-pealt süstemaatilisest iseseisvast tööst õppeplaanis ettenäh-tud ainete omandamisel, mis on iga üliõpilase peaülesanne.

Korrapärase õppetöö tagamiseks on esimeseks organisat-siooniliseks aluseks õpperühm ja kursus üliõpilaste endi seast valitud vastavate vanematega.

Peale õppetöö organiseerimise jäävad need rühmad üksusteks, kes jälgivad ja abistavad üliõpilast ning lahenda-vad ka muid üliõpilaste ellu puutuvaid küsimusi nii ühiskond-liku tegevuse kui ka käitumise osas.

Üliõpilase töö ja käitumine ülikoolis on korraldatud üli-kooli sisekorramäärustiku kohaselt, millega tutvumine igale noorele üliõpilasele on kohustuslik.

Kuid üliõpilase kujunemine eeskujulikuks nõukogude haritlaseks omab peale erialaste teadmiste omandamise ka teisi külgi. See on eeskätt õige, teadlik mõtlemine, mida tagab ainult marksismi-leninismi põhitõdede omandamine ja rakendamine, milleks on ülikoolis samuti antud kõik võima-lused.

Selle kõrval on ülikoolis kättesaadavaks tehtud ka kõik üldkultuuriliste teadmiste allikad, nagu ilukirjandus, kunst,

teater, kino, kunstiline isetegevus jne., mille kasutamine nõukogude haritlaste poolt on endastmõistetav. Ülikool korraldab üliõpilastele ka üldist kehakultuurilist ja sõjalist ettevalmistust, kasvatades füüsiliselt terveid ja oma keha valitsevaid kodumaa kaitsjaid.

Selleks on ülikoolil peale kahe võimla kehakultuurilaager ujulaga ja suusahüppemäega Käärikul, spordiväljakud (tennise, korvpalli jaoks), suusabaas, ratsahobused, purjespordibaas Võrtsjärvel jne.

Teadmised ja mõtlemisoskus omavad õige väärtuse ainult nende ühiskondlikus rakendamises, milles kogemusi omandatakse ühiskondliku aktiivsuse kaudu, kasutades selleks kõiki ülikoolis pakutavaid võimalusi.

Seepärast on üliõpilaste osavõtt ülikoolis ja linnas korraldatavaist ühiskondlikest üritustest, üliõpilaste organisatsioonidest, kommunistlike noorte organisatsioonist, teaduslikest ringidest, akadeemilistest seltsidest jne. üheks paratamatuks eelduseks täisväärtuslikuks nõukogude haritlaseks kujunemisel.

Erialaste ja üldkultuuriliste teadmiste, õige marksistlik-leninliku mõtlemise, ühiskondliku aktiivsuse ja kultuurse käitumise ühtsus on oma isiksuse kujundamisel see siht, mille peab saavutama iga üliõpilane ülikooli lõpetamise ajaks.

Iga keskkooli lõpetanud noor, kes loetletud küsimusi tõsiselt arvestades ülikooli astub ja siin innukalt tööle asub, leiab kogu ülikooli kollektiivilt toetust edukaks tööks.

H. Haberman,
TRÜ õppeprorektor.

Tartu Riiklikku Ülikooli vastuvõtmise tingimustest.

Tartu Riikliku Ülikooli stationsaarsesse osakonda võetakse vastu mõlemast soost kodanikke 17—35 aasta vanuses (mittestationsaarsesse osakonda aga vanust piiramata) — neid, kes omavad täieliku keskhariduse ja on edukalt õiendanud kõrgemasse õppeasutisse astujale ettenähtud eksamid. Eksamiteta võetakse vastu isikuid, kes on keskkooli lõpetamisel autasustatud kuld- või hõbemedaliga väga hea edukuse ja eeskujuliku käitumise eest. Seejuures võetakse esimeses järjekorras vastu kuldmedaliga autasustatud ja seejärel hõbemedaliga autasustatud. Kuld- ja hõbemedaliga keskkooli lõpetanud kasutavad seda soodustust kahe aasta vältel pärast keskkooli lõpetamist. Kui nad astuvad kehakultuuri-teaduskonda, peavad nad siiski õiendama vastuvõtueksamid eriaineis¹. Isikuid, kes on lõpetanud tehnikumi või mõne teise vastava tasemega kesk-erikooli, võetakse mõnesse teaduskonda vastu ainult juhul, kui nad omavad seadusega määratud kolmeaastase tootmisstaaži pärast kesk-eriõppeasutise lõpetamist. Nimetatud staaži ei nõuta neilt, kes astuvad mittestationsaarsesse osakonda², või on arvatud 5% hulka iga tehnikumi (kesk-eriõppeasutise) lennust NSV Liidu Kesktäitevkomitee ja Rahvakomissaride Nõukogu 15. sept. 1933. a. määruse kohaselt. Samuti ei nõuta tootmisstaaži isikuilt, kes pärast tehnikumi (kesk-erikooli) lõpetamist on

¹ Vt. lähemalt kirjutist „Kehakultuuriteaduskond“ käesoleva brošüüri lk. 81.

² Vt. lähemalt kirjutist „Mittestationsaarsest õppimisest TR Ülikoolis“ käesoleva brošüüri lk. 88.

olnud kolme ja enama aasta vältel tegelikus sõjaväeteenistuses. Neid tehnikumide lõpetajaid, kes on arvatud ülalpoolmainitud 5% hulka ja on omandanud tehnikumi lõpudiplomi kiitusega, võetakse ülikooli vastu eksamiteta, kui nad astuvad õppima omal erialal.

TR Ülikooli astujad (ülalpooltoodud erandid välja arvatud) peavad õiendama vastuvõtuksamid olenevalt teaduskonnast ja erialast. Kuid kõigisse teaduskondadesse sisseastujaile ühisteks eksamiteks on:

1) eesti keel ja kirjandus, 2) vene keel ja kirjandus, 3) üks võõrkeel (kas inglise, prantsuse või saksa keel).

Peale selle peavad ajaloo-keeleteaduskonda, õigusteaduskonda ja bioloogia-geograafiateaduskonna geograafiaosakonda astujad õiendama vastuvõtuksamid: 1) NSV Liidu rahvaste ajaloos; 2) geograafias; füüsika-matemaatikateaduskonda, bioloogia-geograafiateaduskonna geoloogiaosakonda ja metsandusteaduskonna metsatööstusosakonda astujad: 1) matemaatikas, 2) füüsikas, 3) keemias; arsti-, loomaarsti-, põllumajandusteaduskonda, bioloogia-geograafiateaduskonna bioloogiaosakonda ja metsandusteaduskonna metsamajandusosakonda astujad: 1) füüsikas, 2) keemias; kehakultuuriteaduskonda astujad: 1) füüsikas, 2) keemias, 3) eriainetes (ujumises, võimlemises, kergejõustikus ja mängudes).

Isikud, kes on kiitusega lõpetanud 3-aastase õppeajaga meditsiinilise keskkooli, õiendavad arstiteaduskonda astudes vastuvõtuksamid üldistel alustel.

Vastuvõtuksamid korraldatakse NSV Liidu Kõrgema Hariduse Ministeeriumi poolt kinnitatud eksamikavade alusel (vt. «Vastuvõtuksamite kavad 1948. a.» käesolevas brošüüris). Eesti ja vene keeles, samuti ka matemaatikas toimuvad eksamid kirjalikult ja suuliselt, kõigis ülejäänud aineis aga ainult suuliselt. Eesti ja vene keeles antakse eraldi hinded nii kirjalikel kui ka suulistel eksamitel, matemaatikas aga üks lõpphinne kirjalike ja suuliste eksamite põhjal peale füüsika-matemaatikateaduskonna, kus antakse eraldi hinded matemaatika kirjalikel ja suulistel eksamitel.

Isikuid, kes ühes eksamiaines saavad mitterahuldava hinde või kelle kirjalik eksam eesti või vene keeles tunnistatakse mitterahuldavaks, järgnevaile eksameile ei lubata. Vastuvõtueksamid õiendanute hulgast, s. t. mitte alla rahuldava hinnangu saanute hulgast võetakse ülikooli vastu isikud, kelle eksamihinded on kõige kõrgemad. Isikud, kes on eksamid õiendanud, kuid konkurentsi põhjal jäid vastu võtmata teaduskonda, kuhu pääsemiseks neid eksamineeriti, võib vastu võtta mõnda teise teaduskonda, kui seal leidub vabu kohti pärast selle teaduskonna järgi vastuvõtueksamid õiendanud kandidaatide vastuvõtmist üliõpilaseks, kuid tingimusel, et nad õiendavad eksamid neis täiendavais aineis, mis on ette nähtud vastavasse teaduskonda astujaile.

Sooviavaldusi ülikooli astumiseks võetakse vastu 20. juunist kuni 31. juulini.

Sooviavalduses peavad olema märgitud teaduskond ja eriala, kuhu soovitakse astuda. Sooviavaldused esitatakse rektori nimele, lisades juurde:

- a) elulookirjelduse,
- b) keskharidust tõendava dokumendi (originaalis),
- c) tõestatud ära kirja passist,
- d) 3 päevapilti suuruses 3×4 cm (ülesvõtte ilma peakatteta),
- e) tõendi sõjaväeteenistusvahekorra kohta (sõjaväeteenistuskohuslikel),
- f) perekonnaseisutunnistuse (originaali või tõestatud ära kirja).

Rektori juures moodustatakse tema isiklikul juhtimisel töötav vastuvõtukomisjon koosseisus: rektori asetäitja õppetöö alal, teaduskondade dekaanid ja kaks professorit.

Vastuvõtueksamid korraldatakse 1. kuni 20. augustini.

Üliõpilaseks vastuvõtmine toimub 21. kuni 25. augustini. Nende üliõpilaste vastuvõtmine, kel on määruse kohaselt õigus eksamiteta sisse astuda, toimub 21. juunist kuni 31. juulini sedamööda, kuidas saabuvad nende sooviavaldused.

Vastuvõtueksamid teostatakse selleks moodustatud eksamikomisjonide poolt, mille koosseisu määrab rektor.

Igale sisseastujale antakse päevapildiga varustatud eksamileht. Vastuvõtuksamite tulemused hinnatakse igas aines eraldi järgneva hindamissüsteemi kohaselt: «mitte-rahuldav», «rahuldav», «hea», «väga hea».

Rektor organiseerib kõigi sisseastujate arstliku läbivaatuse. Vastuvõtuksamite ja arstliku läbivaatuse tulemused antakse üle vastuvõtukomisjonile, kes teeb otsuse vastuvõtmise kohta. Üliõpilaseks immatrikuleerimine toimub rektori käskkirjaga.

Isikud, kes on ülikooli vastu võetud, kuid pole ilma kaaluvate põhjusteta 10. septembriks õppetööle ilmunud, kustutakse üliõpilaste nimestikust.

Vabade kohtade puhul lubatakse ülikooli rektoril üliõpilaseks vastu võtta isikuid, kes on vastuvõtuksamid õiendanud teises kõrgemas õppeasutises, kuid jäänud sinna vastu võtmata vabade kohtade puudumise tõttu või sel põhjusel, et nende tervislik seisund ei vasta antud eriala jaoks ülesseatud nõudeile, samuti ka võimaldada vastuvõtuksamite õiendamist isikuile, kes teises kõrgemas õppeasutises ei õiendanud eksameid selliseis aineis, mis vastuvõtmise eeskirjade järgi ei kuulu antud kõrgemasse õppeasutisse astujaile kohustuslike eksamiainete hulka. Vastuvõtmine toimub pärast seda, kui on õiendatud ülikooli vastava teaduskonna jaoks ettenähtud eksamid, kusjuures teiskordset eksamit ei nõuta aines, milles eksam on õiendatud teise kõrgema õppeasutise juures.

Tähendatud isikute üliõpilaseks immatrikuleerimise viimaseks tähtpäevaks on 10. september.

Sama tähtpäev on kehtiv nende vastuvõtuksamiteta sisseastujate üliõpilaseks immatrikuleerimise kohta, kes jäid teises kõrgemas õppeasutises vastu võtmata vabade kohtade puudumise tõttu.

Kaebust üliõpilaseks mittevastuvõtmise otsuse peale võib kuni õppeaasta alguseni anda Kõrgema Hariduse Ministri Ülikoolide Peavalitsusele, lisades juurde dokumendid (elulookirjelduse, ära kirja haridustunnistusest, väljavõtte eksami- ja vastuvõtukomisjoni protokollist). Ülikoolide Peavalitsus on kohustatud kaebusele vastuse andma hiljemalt kolme päeva jooksul, arvates kaebuse saamise päevast.

Ülikooli mittevastuvõetud isikute dokumendid tagastatakse hiljemalt kahe päeva jooksul pärast vastava avalduse esitamist nende poolt või pärast vastuvõtukomisjoni otsust mittevastuvõtmise kohta.

Tartu Riiklikku Ülikooli vastuvõetavate kontingent käesoleval aastal on Kõrgema Hariduse Ministeeriumi poolt kindlaks määratud 650 inimesele.

Juhul, kui Kõrgema Hariduse Ministeeriumi poolt tehakse enne vastuvõtu algust neisse ülalpooltoodud vastuvõtutingimustesse muudatusi, parandusi või täiendusi, teatab Tartu Riiklik Ülikool neist ajakirjanduse, raadio, müürilehtede, aga samuti ka isikliku kontakti kaudu abiturientidega.

Tartu Riikliku Ülikooli rektoraat palub sisseastujaid esitada sooviavaldused ja kõik nõutavad, täiesti korras olevad dokumendid (küpsustunnistus tingimata originaalis!) võimalikult varem, soovitav juba juunikuus, et vastuvõtukomisjon saaks õigeaegselt sisseastujaile oma otsuse teatada.

TRÜ Õppeosakond.

Vastuvõtueksamite kavad 1948. aastaks.

Eesti keele eksamikava.

A. EESTI KIRJANDUS.

I. Rahvaluule.

Rahvaluule liigid. Rahvalaulu keelelisi iseärasusi, stiil ja värsiehitus. Rahvaluule kogumine.

II. Kirjanduse alged.

1. Eesti kirjamälestised kroonikais. Esimene eestikeelne raamat.

2. Ilmaliku kirjanduse algus. Jutukirjanduse algus pietistliku rahvaraamatu näol. Näitekirjanduse algus.

III. Rahvavalgustuslik kirjandus.

Lühike ülevaade rahvavalgustuslikust kirjandusest. Kristjan Jaak Peterson ja tema looming.

IV. Sentimentaalsed rahvaraamatud.

Usulis-sentimentaalne rahvaraamat (nn. «jenoveevad»). Suve Jaan.

V. Eesti rahvusliku eelärkamisaja kirjandus.

Estofiilne muinsusromantika ja ettevalmistus «Kalevi poja» koostamiseks: Fr. R. Faehlmann. Fr. R. Kreutzwaldi kirjanduslik tegevus. «Kalevipoeg».

VI. Eesti rahvuslik ärkamisaeg.

Tähtsamad eesti ärkamisaja ühisüritused. Selle ajastu poliitiline elu. C. R. Jakobson, J. Hurt.

Lydia Koidula, tema lüürika, draama- ja jutulooming. Fr. Kuhlbars kui muinsusromantika peaesindaja. M. Veske lüürika.

J. Pärna jututoodang. J. Weizenberg. A. Reinvald. Joh. Kunder näitekirjanikuna.

VII. Hilisema ärkamisaja kirjandus.

Ed. Bornhöhe romantilis-ajaloolise jutustuse loojana. Selle ajastu lüüro-epikud: J. Bergmann, Jakob Tamm, Jakob Liiv. Hilisromantilised lüürikud: K. E. Sööt, A. Haava.

VIII. Realism eesti kirjanduses.

Juhan Liiv ja tema looming. A. Kitzbergi jutu- ja draamatoodang. Ed. Vilde elukäik. Ed. Vilde sotsiaalolustikulisel ja hilisemal kunstiväärtuslikul romaanil. Ed. Vilde näitekirjanikuna. E. Peterson-Särgava ühiskondlike paistestajastajana. «Rahvavalgustaja».

IX. Uusromantism eesti kirjanduses.

Noor-Eesti liikumine. Ernst Enno lüürika. V. Ridala lüürika. Fr. Tuglase looming ja elukäik.

X. Kodanliku vabariigi aegne kirjandus.

A. H. Tammsaare kui realistide keskne kuju. J. Sütiste luulet.

XI. Ülevaade Suure Isamaasõja aegsest Nõukogude Eesti võitluslüürikast.

Näiteid proosaloomingust (A. Jakobson). Värsilooming (J. Barbarus, J. Kärner, J. Semper, M. Raud).

B. MAAILMAKIRJANDUS.

I.

1. Lühike ülevaade draama arenemisest. Shakespeare'i tragöödia «Hamlet».

II. Tähtsamad kirjanduslikud voolud.

1. Klassitsismi lühike üldiseloostus.
2. Sentimentalismi olemus ja tunnused. Ülevaade sentimentalismist maailmakirjanduses.
3. Romantismi olemus ja tunnused. Ülevaade romantismist maailmakirjanduses. Byroni elu ja looming. Heine lüürikat.
4. Realismi ja naturalismi tekkimine ja iseloostus. Lühike ülevaade realismist ja naturalismist maailmakirjanduses.
5. Uusromantismi olemus ja tunnused. Lühike ülevaade uusromantismist maailmakirjanduses.

III. Vene kirjandus.

A. Puškin ja tema lüürika. Romaan «Jevgeni Onegin». M. Lermontovi lüürika. Romaan «Meie aja kangelane». N. Gogoli looming («Surnud hinged», «Revident»). I. Turgenevi loomingust («Lgov», «Mumuu», romaan «Aadlipesa»). Nekrassovi luulet. Saltõkov-Štšedrini satiirilisi muinasjutte. L. Tolstoi loomingust. «Sõda ja rahu». A. Tšehhovi lühijutte. M. Gorki ja tema looming. N. Ostrovski «Kuidas karastus teras». V. Majakovski loomingust. Nõukogude kirjanduse arengu põhiküsimusi: sotsialistliku ühiskonna ja majanduse ülesehituse temaatika, nõukogude ajalooline romaan, nõukogude lüürika; nõukogude kirjanikud ja Suur Isamaasõda.

C. KEEL

I. Häälikuõpetus.

1. Häälikute vältus (pikkus) ja selle märkimine kirjas.
2. Võõrhäälikud.
3. Silbitamine ja poolitamine.
4. Astmevaheldus.

II. Vormiõpetus.

1. Suur ja väike algustäht.
2. Raskemate tüüpsõnade käänamine.
3. i-mitmus ja selle moodustamine.
4. Võrdlusastmed ja nende moodustamine.
5. Ase- ja arvsõnade käänamine.
6. Raskemate tüüpsõnade pööramine.
7. Verbivormide vastastikune olenevus.

III. Tuletusõpetus.

1. Tähtsamad käändsõnaliited (-lik, -line, -us, -is, -la, -tu jne.).
2. Tähtsamad pöördõnaliited (-uma-refleksiivid jne.).
3. Sõnade kokku- ja lahkukirjutamine.

IV. Lauseõpetus

1. Täis- ja osalus.
2. Õeldise ühildumine alusega.
3. Täis- ja osaõeldistäide.
4. Täis- ja osasihitis.
5. Tähtsamate määruste käänded.
6. Täiendi ühildumine.
7. Lisand.
8. Üte.
9. Pea- ja kõrvallause.
10. Lausete lühendamine.
11. Kirjavahemärkide, eriti koma tarvitamine.

Vene keele eksamikava.

1. **Kõne oskus.** Palade lugemine ja jutustamine küsimuste abil ja vabalt. Vabu vestlusi igapäevase elu ainetel (linn, linna asutised, vabrik; maa, küla maastik, talupoja elu ja töö; maipüha, oktoobripidustused, Suure Isamaasõja episoodid jne.).

2. **Foneetika.** Rõhuline ja rõhutu silp, «kõvad» ja «pehmed» vokaalid, nende mõju konsonantidele; helilised ja helitud konsonandid, assimilatsioonireeglid.

3. **Vormiõpetus.** Ebareeglipäraseid nimisõnu ja nende deklinaerimine. Tarvilikumate nimisõnade tuletamine (tuletamise põhielemente).

Omadussõnade lühivormid ja nende tarvitamine. Omadussõnade võrdlusastmed. Adverbe, nende moodustamine omadussõnadest, adverbide võrdlusastmed.

Põhi- ja järgarvude deklinatsioon.

Nimisõnade käänamine koos omadus-, ase- ja arvsõnadega.

Verbi aspekti seletamine ja tarvitamine. Perfektiivsete verbide konjugeerimine. Vahetegemine imperfektiivse verbi oleviku ja perfektiivse verbi tuleviku vormide vahel.

Partitsiipide ja gerundiivide moodustamine ja tarvitamine.

Prepositsioonide laiendamine adverbiaalsete prepositsioonide varal.

4. **Sõnavara.** Aktiivse sõnavara ulatus 900 — 1000 sõna, passiivse oma — umbes 1600—2000.

5. **Kirjaoskus.** Kirjalikuks eksamiks on etteütlus.

NSV Liidu rahvaste ajaloo eksamikava.

Kõrgemasse õppeasutistesse astujailt nõutakse teadmisi järgmises ulatuses:

1. NSV Liidu ajalugu, A. M. Pankratova toimetusel, I ja II osa.

2. NSV Liidu ajalugu, Šestakov, II osa.

3. NSV Liidu Konstitutsioon.

4. J. Stalin, NSV Liidu Suurest Isamaasõjast.

Võõrkeelte eksamikava.

Kõrgemasse õppeasutisse astuja ettevalmistus võõrkeeltes peab rahuldama järgmisi nõudeid.

Lugemine ja tõlkimine.

Kindla praktilise vilumuse omamine lugemistehnikas. Oskus lugeda õige hääldamise ja intonatsiooniga. Raskuselt täieliku keskkooli stabiilseile õpikuile vastavate tekstide mõistmine ja tõlkimine.

Kõneoskus.

Arusaamine lihtsaist küsimustest loetud materjali või olustikulise teema kohta. Oskus vabalt esitada küsimusi ja anda grammatiliselt ning leksikaalselt õigeid vastuseid.

Kirjaoskus.

Oskus õigesti kirjutada etteütlust õpitud ortograafiliste põhireeglite piires.

Grammatika.

Inglise keel.

Lause. Laiendamata ja laiendatud lihtlause. Lause pea- ja kõrvallikmed. Liht- ja liitpredikaat. Jutustava, eitava ja küsiva lause sõnade järjestuse põhireglid. „*It is cold*“ tüüpi umbisikuline keelend. Keelendid „*there is*“ ja „*there are*“ (jutustavas, eitavas ja küsivas vormis).

Lausepõimi mõiste.

1. Artikkel. Umbmäärane ja määrav artikkel (nende erivormid kaashäälikute ja täishäälikute ees).

2. Nimisõna. Mitmuse moodustamine. Genitiivi vorm ja prepositsionaalvormid.

3. Omadussõna. Omadussõna asukoht nimisõna suhtes. Võrrete moodustamine (üldreeglid ja erijuhud).

4. Arvsõna. Põhiarvud ja järgarvud.

5. Asesõna. Isikulised, omastavad, küsivad, siduvad (relatiivsed) ja näitavad asesõnad.

6. Verb. Verbide *to have, to be, to do* tarvitamine põhi- ja abiverbidena, nende konjugeerimine. Abiverbid *shall* ja *will*. Sihilised (transitiivsed) ja sihitud (intransitiivsed), tügevad ja nõrgad verbid. Ajavormid: olevik, minevik, tulevik. Oleviku kontinuitiiv ja eelolevik (*Present Perfect*) aktiivis. Tegevusnimi (*Infinitive*). Oleviku ja mineviku kesk-sõnad (*Participles*). Imperatiiv. Defektsed verbid: *can, may, must*.

7. Eessõna (*Preposition*). Tarvitatavamad eessõnad: *on, in, at, under, from* jt.

8. **A d v e r b.** Lihtadverbid ja adverbid sufiksiga *-ly*. Tähtsamad aja-, koha- ja viisiadverbid.

9. **S i d e s õ n a.** Tarvitatavamad rinnastavad ja alistavad sidesõnad (koordineerivad ja subordineerivad).

10. **D e r i v a t s i o o n.** Tähtsamad sufiksid ja prefiksid.

S a k s a k e e l.

Lause. Lause pea- ja kõrvalliikmed. Sõnade järjestus liht- ja liitpredikaadiga jutustavas lauses. Inversioon. Sõnade järjestus käsk- ja küsilauseis. Eituslaused sõnadega *nicht* ja *kein*. Umbisikulised keelendid: *es ist kalt, es gibt jt*.

Sõnade järjestus liht- ja liitpredikaadiga kõrvallauseis.

1. **A r t i k k e l:** määrav ja umbmäärane. Artikli deklinaerimine.

2. **N i m i s õ n a.** Mitmuse moodustamine. Deklinatsioon.

3. **O m a d u s s õ n a.** Predikatiivne ja atributiivne omadussõna. Võrrete moodustamine (üldreeglid ja erijuhud). Omadussõnade deklinatsioon.

4. **A r v s õ n a.** Põhiarvud ja järgarvud.

5. **A s e s õ n a.** Isikulised, omastavad, küsivad, siduvad ja näitavad asesõnad. Asesõnad *man* ja *es*.

6. **V e r b.** Verbide *haben, sein, werden* konjugeerimine ja tarvitamine. Tugeva ja nõrga konjugatsiooni verbide põhivormid (mis esinevad keskkooli stabiilseis õpikuis).

Lahutatava ja lahutamatu prefiksiga verbid. Modaalverbid. Refleksiivverbid. Infinitiiv, imperatiiv, I ja II partitiiv. Verbide konjugeerimine indikatiivi aktiivis: *Präsens, Imperfekt, Futurum I, Perfekt, Plusquamperfekt*; indikatiivi passiivis: *Präsens, Imperfekt*.

7. **E e s s õ n a.** Tarvitatavamad eessõnad daativi ja akusatiiviga.

8. **A d v e r b.** Sagedamad adverbid. Võrrete tuletamine (üldreeglid ja erijuhud).

9. **S i d e s õ n a.** Sagedamad rinnastavad ja alistavad sidesõnad.

10. **D e r i v a t s i o o n.** Sõnade liitmine. Tarvitatavamad nimisõnade, omadussõnade ja verbide prefiksid ja sufiks.

Prantsuse keel.

Lause. Laiendamata ja laiendatud lihtlause. Lause pea- ja kõrvallikmed. Jutustava, eitava ja küsiva lause sõnajärjestuse põhireeglid. Liht- ja liitpredikaat. Umbisikulised keelenid on ja *il* abil.

Lausepõimi mõiste.

1. Artikkel: määrav ja umbmäärane. *Article élidé et article contracté, article partitif.*

2. *Nimisõna*. Mitmuse ja naissoo moodustamine.

3. *Omadussõna*. Mitmuse ja naissoo moodustamine; ühildumine nimisõnaga. Võrrete tuletamine (üldreegel ja erijuhud). Omastavad ja näitavad omadussõnad.

4. *Arvsõna*. Põhiarvud ja järgarvud.

5. *Asesõna*. Personaalsed asesõnad, rõhulised ja rõhuta. Personaalsete asesõnade käände vormid. Demonstratiivsed, possessiivsed ja relatiivsed asesõnad.

6. *Verb*. Abiverbid *avoir* ja *être*. Pronominaalverbid (refleksiivverbid). Verbide liigitus (kolm gruppi). Tähtsamad irregulaarverbid: *lire, écrire, vouloir, faire, devoir*. Indikaatiivi ajavormid aktiivis: *présent, imparfait, passé composé; plus-queparfait, passé simple, futur simple, impératif, infinitif présent, participe présent et passé.*

Passiiv: *présent imparfait, futur simple.*

7. *Eessõna*. Tarvitatavamad eessõnad.

8. *Adverb*. Tarvitatavamad aja-, koha-, põhjuse- ja viisiadverbid (liht- ja liitadverbid). *-ment*-lõpuliste adverbide moodustamise põhireeglid. Adverbide komparatsioon.

Matemaatika eksamikava.

1. Aritmeetika.

1. Kindel oskus arvutamises täisarvudega ja murdudega.

2. Arvudega 2, 3, 4, 5, 9 ja 25 jaguvuse tunnused. Arvude lahutamine algteguks, vähima ühiskordse ja suurima ühise jagaja leidmine.

3. Hariliku murru väljendamine kümnendmurru kujul ja kümnendmurru teisendamine harilikuks murruks.

4. Meetermõõdustik.
5. Suhe ja võrre. Võrde põhiomadus. Võrdelised ja pöördvõrdelised suurused. Aritmeetiline keskmine ja geomeetiline keskmine. Võrdeline jagamine.
6. Protsentarvutuse põhiülesanded.

2. Algebra.

1. Algebraalise avaldise lugemine, tema koostamine konkreetseil andmeil, tema arvvaartuse leidmine. Tehete järjekord.
2. Tehted positiivsete ja negatiivsete arvudega; tehete põhiomadused.
3. Üksliikmete ja hulkliikmete liitmine, lahutamine, korutamise ja jagamine.
4. Korrutamise ja jagamise abivalemite kasutamine avaldiste $(a \pm b)^2$, $(a \pm b)^3$, $a^2 - b^2$ ja $a^3 \pm b^3$ puhul.
5. Lihtsamad teguriteks lahutamise viisid:
 - a) ühise teguri toomine sulgude ette,
 - b) arvutamise abivalemite rakendamine,
 - c) rühmitamisvõtteid.
6. Algebraaliste murdude teisendamine ja tehted nendega.
7. Samasus ja võrrand. Võrduste põhiomadused. Esimese astme võrrand ühe tundmatuga, tema koostamine ja lahendamine.
8. Esimese astme võrrandsüsteemi lahendamine kahe tundmatuga. Kahe tundmatuga võrrandsüsteemi lahenduvuse uurimine. Ülesannete lahendamine võrrandsüsteemi abil.
9. Funktsiooni mõiste: jäävad ja muutuvad suurused, sõltuvad ja sõltumatud muutujad. Funktsioonide $ax + b$, $ax^2 + bx + c$ graafikud.
10. Korrutise, astme ja murru astendamine.
11. Juurimine. Ruutjuure leidmine täisarvudest, harilikest murdudest ja kümnendmurdudest. Ruutjuure leidmine 0,1 täpsuseni, 0,01 täpsuseni jne.
12. Korrutise, jagatise ja astme juur. Irratsionaalarvu mõiste. Tehted juurtega. Murru nimetaja vabastamine irratsionaalsusest.

13. Ühe tundmatuga ruutvõrrandi koostamine ja lahendamine. Ruutvõrrandi lahendite omadused; lahendite uurimine. Ruut-trinoomi lahutamine tegureiks.

14. Ruut-irratsionaalvõrrandid. Bikvadraatvõrrandid. Kahe tundmatuga ruutvõrrandsüsteemi koostamine ja lahendamine (lihtsamad juhud).

15. Aritmeetiline jada. Aritmeetilise jada liikme arvutamine ja liikmete summa leidmine.

16. Geomeetriline jada. Tema üldliikme ja summa valemid. Lõpmatu geomeetriline jada. Lõpmatu geomeetrilise jada väärtuse arvutamine.

17. Astendaja mõiste leidmine; aste negatiivse, nullilise ja murrulise astendajaga. Tehted astmetega mistahes astendajate puhul.

18. Logaritmi mõiste. Logaritmi üldomadused. Logaritmi graafik.

19. Korrutise, jagatise, astme ja juure logaritmi. Avaldiste logaritmine.

20. Kümnenlogaritmi omadusi. Arvutamine logaritmi tabeli abil.

21. Eksponentvõrrandi ja logaritmvõrrandi lahendamine.

22. Ühendite liigid: variatsioonid, permutatsioonid ja kombinatsioonid. Variatsioonide, permutatsioonide ja kombinatsioonide arvu tuletamine.

Võrdsuse $C \frac{n}{k} = C \frac{k-n}{k}$ tõestus. Newtoni binoomvalem (tuletamiseta).

3. Geomeetria.

1. Sirgjoon, kiir ja lõik. Sirgjoone lõikude summa ja vahe. Nurga mõiste, nurkade summa ja vahe, täisnurkade ja kõvernurkade omadused. Tippnurkade (vertikaalnurkade) omadus.

2. Kolmnurk, tema küljepoolitajad, kõrgused ja nurgapoolitajad. Kolmnurga kujud (liigid).

3. Võrdkülgse kolmnurga omadused. Kolmnurkade kolm kongruentsuse tingimust. Teoreem kolmnurga välisnurka kohta.

4. Kolmnurga külgede ja nurkade vaheline seos. Ristsirgete ja kaldsirgete omadus. Täisnurksete kolmnurkade kongruentsus.

5. Punktide geomeetrilise koha mõiste. Sirglõigu keskristjoone omadus ja nurgapoolitaja (poolitussirge) omadus.

6. Tähtsamaid konstruktsioonülesandeid: a) antud suurusega nurga joonestamine antud kiire külge; b) nurga poolitamine; c) sirglõigu poolitamine; d) antud sirgjoone punktist ristsirge joonestamine; e) väljaspool sirget antud punktist ristsirge joonestamine; f) kolmnurga konstruktsioon tema kolme külje pikkuste järgi, ühe külje ja lähisnurkade järgi ning ühe nurga ja lähiskülgede pikkuste järgi.

7. Paralleelsed sirged. Paralleelide aksioom. Kahe sirgjoone paralleelsuse tingimused. Väljaspool sirget olevast punktist sirgele paralleeli joonestamine.

8. Paralleelsete ja ristuvate haaradega nurkade omadusi. Kolmnurga ja hulknurga nurkade summa.

9. Rööpkülik ja trapets. Rööpküliku külgede ja nurkade omadusi. Rööpküliku, ristiküliku, rombi ja ruudu diagonaalide omadusi.

10. Kolmnurga ja trapetsi keskjoone omadusi. (Sirg-) lõigu jaotamine osadeks.

11. Ringjoon: keskkoh, diameeter, raadius. Kesknurgad, kaared ja neile toetuvad kõõlud. Puutujad: puutepunkti tõmmatud raadiuse omadus. Kolmnurga siseringjoone ja ümber-ringjoone keskkoh.

12. Kesknurkade, piirdenurkade, puutujatevahelise nurga ja puutuja ning kõõlu vahelise nurga mõõtmine; tipuga ringi sees ja väljas oleva nurga mõõtmine.

13. Ühismõõtega ja ühismõõdeteta sirglõigud. Võrdelised sirglõigud: nurga haarade lõikamine paralleelidega; lõigu jaotamine antud lõiguga võrdelisteks osadeks; neljanda võrdelise lõigu konstrueerimine kolme antud lõigu abil.

14. Kolmnurkade ja hulknurkade sarnasus. Sarnase kolmnurga ja hulknurga konstrueerimine antud kolmnurgale ja hulknurgale. Kolmnurkade sarnasuse tunnused. Kolmnurga sisenurga poolitaja.

15. Täisnurkse kolmnurga meetrilised seosed. Täisnurgast hüpotenuusile tõmmatud kõrguse omadusi. Pythagorase

teoreem. Kolmnurga terav- ja nürinurga vastaskülje ruut. Võrdelised sirglõigud ringis.

Avaldiste $x = \sqrt{a^2 + b^2}$; $x = \frac{ab}{c}$; $x = \frac{a}{c}$; $x = \sqrt{ab}$ konstrueerimine.

16. Korrapärase hulknurgad. Kuidas joonestada ringjoon korrapärase hulknurga sisse ja ümber. Korrapärase hulknurkade sarnasus ja nende ümbermõõtude suhe.

17. Ruudu, korrapärase kuusnurga ja korrapärase kolmnurga külje väljendamine sise- ja ümberringjoone raadiuse kaudu.

18. Pindalade arvutamine: risküliku, rööpküliku, kolmnurga ja korrapärase hulknurga pindala. Kolmnurga pindala valem kolme külje kaudu. Sarnaste kolmnurkade ja sarnaste hulknurkade pindalade suhe.

19. Arvhulkade piir. Ringjoone pikkus kui kõõlhulknurkade ja puutujahulknurkade ümbermõõtude piir külgede arvu piiramatul kahendamisel. Ringjoone pikkuse valem, arvutamine. Ringi pindala kui kõõl- ja puutujahulknurkade pindalade piir.

20. Tasapinna ristjoon. Sirge ristseisu tunnus tasapinna suhtes. Kolme ristjoone teoreem.

21. Sirge ja tasapinna paralleelsuse tunnus. Kahe tasapinna paralleelsuse tunnus.

22. Kahetahused nurgad. Kahetahuse nurga mõõtmine tema joonnurga abil. Risttasapinnad. Selle tunnus.

23. Sirgjoone ja tasapinna vaheline nurk. Kiivsirged ja nendevaheline nurk.

24. Prismad, prisma külgpindala, rööptahukas, tema servade ja diagonaalide omadusi, diagonaalide vahekord tema kolme mõõtmega. Risttahukas.

25. Püramiidid: püramiidi lõikamine paralleeltasapindadega. Püramiidi ja tüvipüramiidi külgpindala.

26. Prisma, püramiidi ja tüvipüramiidi ruumala.

27. Silindri, koonuse ja tüvikoonuse ruumala ja külgpindala.

28. Kera. Kera lõikamine tasapinnaga. Kera puutuja-tasapind. Kera suur- ja väikeringjoon. Kera pindala. Kera segmenti ja vöö pindala. Kera sektori ruumala.

4. Trigonomeetria.

1. Trigonomeetrilised funktsioonid: nurga siinus, koosinus, tangens, kootangens, seekans ja koosekans. Nurkade 30° , 60° , ja 45° funktsioonid. Trigonomeetriliste funktsioonide muutumine nurga muutudes 0° -st kuni 360° -ni. Trigonomeetriliste funktsioonide perioodilisus.

2. Ühe ja sama argumendi trigonomeetriliste funktsioonide sõltuvus üksteisest. Antud trigonomeetrilisele funktsioonile vastava nurga konstrueerimine. Ühele ja samale siinusele, koosinusele, tangensile ja kootangensile vastava nurga üldkuju.

3. Positiivsed ja negatiivsed nurgad; negatiivsete nurkade funktsioonid.

4. Kaks nurga mõõtmise viisi. Radiaan.

5. Nurga trigonomeetriliste funktsioonide taandamine teravnurga trigonomeetrilistele funktsioonidele.

6. Liitmise teoreem: $\sin(\alpha \pm \beta)$, $\cos(\alpha \pm \beta)$, $\tan(\alpha \pm \beta)$.

7. Kahekordse ja poolnurga trigonomeetrilised funktsioonid.

8. Logaritmitav kuju trigonomeetrilistele funktsioonidele: $\sin \alpha \pm \sin \beta$, $\cos \alpha \pm \cos \beta$, $\tan \alpha \pm \tan \beta$.

9. Siinuse, koosinuse ja tangensi graafikud.

10. Trigonomeetriliste võrrandite lahendamine.

11. Täisnurkse kolmnurga elementide arvutamine.

12. Siinus- ja koosinusteoreemid, kolmnurga pindala kahe külje ja nendevahelise nurga abil. Mittetäisnurksete kolmnurkade elementide arvutamine.

13. Trigonomeetriliste funktsioonide pöördfunktsioonid; nende peaväärtused.

14. Trigonomeetria rakendamine geomeetriliste ülesannete lahendamisel.

Füüsika eksamikava.

Üldjuhendid.

Eksamisooritaja peab omama küllaldaselt selget arusaamist põhilistest füüsikalistest nähtustest ja nendevahelistest seostest. Tuleb erilist tähelepanu pöörata oskusele kasutada matemaatilist keelt füüsikaseaduste väljendamiseks, aga

ka oskusele selgitada matemaatiliste valemite füüsikalist sisu.

1. Mehhaanika.

1. Samasihiliste tungide liitmine. Omavahel nurga moodustavate tungide liitmine. Tungi lahutamine kaheks komponendiks. Keha tasakaalu tingimusi kaldtasapinnal. Samasuunaliste paralleeltungide liitmine. Ühe tungi lahutamine kaheks samasuunaliseks paralleeltungiks. Esimese ja teise liigi kangide tasakaalu tingimusi. Lihtmasinad. Kehade raskuskese. Ühte punkti kinnitatud kehade tasakaalu juhtumid. Horisontaaltasapinnale toetuvate kehade tasakaalu tingimusi.

2. Ühtlane sirgjooneline liikumine. Kiirus, selle liikumise võrrand. Selte liikumise tee ja kiiruse graafikud sõltuvalt ajast.

Esimene liikumise seadus (inerti seadus). Liikumine tasakaalustatud tungide mõjul.

3. Ebaühtlane liikumine. Keskmise kiirus. Kiirus antud momendil. Kiirendus. Ühtlaselt kiirenev liikumine ilma algkiirusega. Selle liikumise tee ja kiiruse graafikud. Kiiruse valem $v = at$.

Tee valemi $S = \frac{at^2}{2}$ saamine keskmise kiiruse mõiste abil ja graafiku abil. Valemi $V^2 = 2aS$ tuletamine. Ühtlaselt aeglustuva liikumise valemi tuletamine eelnevaist valemist. Selle liikumise kiiruse graafik.

4. Kehade kaal ja mass. Tihedus. Newtoni teine liikumise seadus: tungi, massi ja kiirenduse sõltuvus. Düün. Tungi väljendamine kaaluühikutega. Düüni ja 1-grammi tungi vahekorid. Ühiküsteem CGS.

Selle süsteemi põhilised ja tuletatud suurused. Selle ühikute vahekorid kg, kgm ja h.-j. vahel. Kehade vaba langemine. Vabalt langeva keha kiirendus. Õhutakistuse mõju.

5. Newtoni kolmas seadus: aktsioon ja reaktsioon. Aktsiooni ja reaktsiooni tungi rakenduspunktid.

6. Mehhaaniline töö. Töö valemid. Energia. Kineetiline ja potentsiaalne energia. Üleminek potentsiaalselt energialt kineetilisele ja vastupidi. Energia jäävuse seadus mehhaanikas. Võimsus.

7. Liikumiste ja kiiruste liitmine. Horisontaalselt visatud kehade liikumine. Selle liikumise graafiline kujutamine.

8. Ühtlane ringjooneline liikumine. Lineaarne kiirus. Nurkkiirus. Tsentripetaalne (kesktõmbe) kiirendus. Tsentripetaalse kiirenduse valem (tuletamiseta). Tsentripetaal- ja tsentrifugaal- (kesktõuke-) tung, nende rakenduspunktid. Tehnilised näited.

9. Gravitatsiooniseadus.

10. Elastsed kehad. Vedrukaalud. Dünamomeetrid.

2. Molekulaar-kineetilise teooria põhilised alused.

Aine jaotuvus. Molekulid. Kohesioon. Vedelikkude pindkiht. Selle omadus. Pindpinevus. Märjumine. Vedelikud kapillaartorudes. Kapillaarnähtused looduses ja tehnikas.

3. Vedelikud ja gaasid.

Rõhumine. Pascali seadus vedelikes ja gaasides. Hüdraulilise pressi ehitus. Vedelikkude põhi- ja külgrõhk. Ühendatud anumate seadus ühesuguste ja erinevate vedelikkude kohta.

Õhurõhumine. Torricelli seadus. Normaalne õhurõhk. Tehniline atmosfäär. Elavhõbe- ja metall-baromeeter. Archimedese seadus vedelikkude ja gaaside kohta. Kindlate kehade ja vedelikkude erikaalu määramine Archimedese seaduse alusel. Kehade ujumise tingimused vedeliku pinnal. Areomeetrid. Õhusõidu füüsikalised alused.

Boyle-Mariotte'i seadus. Selle seaduse graafik. Vedelikmanomeetrid. Metall-manomeetrid. Õhupumbad: hõrendus- ja tihenduspumbad.

4. Soojus.

1. Temperatuur. Celsiuse ja Réaumuri skaala.

2. Joon- ja ruumpaisumiskoefitsientide vahekord. Tiheduse muutumine keha soojendamisel. Gaaside paisumine. Gay-Lussac'i seadus.

Ühendatud seaduse valem (Boyle-Mariotte — Gay-Lussac). Absoluutne null. Temperatuuri absoluutne skaala.

3. Soojushulk. Soojushulga ühikud. Keha soojendamiseks kuluva soojushulga määramise valem. Keha erisoojuse mää-

ramine katselisel teel. Mitmesuguste kütteinete kütteväärtus. Soojusmasina kasutegur.

4. Konvektsioon gaasides ja vedelikes. Kindlate kehade, gaaside ja vedelike soojusejuhtivus. Halvad ja head soojusejuhid.

5. Sulamine. Sulamissoojuse määramine katselisel teel. Kehade ruumala muutumine sulamisel ja tahkumisel. Sulamispunkti sõltuvus rõhumisest.

6. Aurumine ja kondensatsioon. Keemine. Keemistemperatuuri sõltuvus rõhumisest. Aurumissoojuse määramine katselisel teel.

7. Küllastatud ja küllastamata aur. Nende omadusi. Küllastatud auru rõhumise sõltuvus temperatuurist.

8. Absoluutne niiskus. Relatiivne niiskus. Hügroomeetrid

9. Gaaside kokkusurutavus.

10. Soojuse mehhaaniline ekvivalent. Soojuse töö ekvivalent (kg, džauli ja ergi kohta). Aurumasina ja plahvatusmootori ehituse skeem. Aurumasina ja plahvatusmootori kasutegur.

5. Elekter.

1. Kahte liiki elekter. Elektrilaengute vastastikune mõju. Coulomb'i seadus. Absoluutne ja praktiline laenguühik (kulon). Elektroskoobi ehitus. Elektrilaengu jaotus juhi välispinnal. Laadimine mõjuelektriga.

2. Laengu elektriväli. Potentsiaali mõiste. Potentsiaalide vahe ühik — volt. Elektrimahtuvus. Mahtuvuse ühik — farad. Plokk-kondensaator, tema ehitus ja tähtsus.

3. Voolutugevus. Voolutugevuse ühik — amper. Potentsiaalide vahe juhtme otstel. Ohm'i seadus juhtme osades. Juhtme takistus. Takistuse ühik — oom. Eritakistus. Takistuse arvutamise valem. Takistuste sõltuvus temperatuurist. Reostaadid.

4. Juhtmete järjestikune ühendamine. Paralleelne ühendamine.

5. Ohm'i seadus kogu juhtme kohta. Elementide paralleelne ja järjestikune ühendamine.

6. Voolu töö ja võimsus. Voolu töö ja võimsuse ühikud: volt-kulon (džaul), volt-amper (vatt), vatt-tund, hektovatt-tund, kilovatt-tund. Voolu energia ja selle muundumine teis-

teks energialiikideks. Lenz-Joule'i seadus. Elektrilambid. Soojendusriistad. Elektrikaitse seadised.

7. Elektrolüüs. Faraday seadus. Elektrolüütilise dissotsiatsiooni mõiste. Volta ja Daniel'i elementide ehitusprintsip. Akumulaatorite ehitusprintsip.

8. Kunstlikud ja loomulikud magnetid. Poolused ja nende vastastikune mõju. Magnetiline induksioon. Magnetiväli. Tungjooned. Raud magnetiväljas. Maamagnetism. Sirgvoolu magnetiväli. Solenoidi magnetiväli. Elektromagnet. Elektrikõlisti ja telegraafi põhimõiste. Voolude vastastikune mõju. Voolujuhtme liikumine magnetiväljas. Ampermeetri ja voltmeetri ehitus ja nende lülitamine ahelasse.

9. Elektromagnetiline induksioon. Induksiooni elektromotoorse jõu tekkimine. Faraday katse. Lenz'i seadus. Induksioonvoolu suund.

Ringjuhtme pöörlemine magnetiväljas. Endainduksioon. Vahelduvvool. Vahelduvvoolu-dünamo põhimõte. Alalisvoolu-dünamo ja -mootori põhimõte. Kollektor. Telefon.

10. Transformaatori ehitus ja tegevus. Elektrienergia ülekandmine kauge maa peale. Ruhmkorff'i induktor.

11. Elektrivool gaasides. Katoodkiired, nende loomus ja omadusi. Nende saamine. Röntgenikiirte omadusi.

6. Valgus.

1. Valgusallikad. Läbipaistvad ja läbipaistmatud kehad. Valguse sirgjooneline levimine. Vari ja poolvari. Varjutus. Valguse kiirus. Valguse kiiruse mõõtmine Michelsoni järgi.

2. Valguse peegeldumise seadused. Kujutise ehitamine tasapeeglis. Hajutatud peegeldumine. Sfääriline nõguspeegel. Peegli fookus. Sfäärilise peegli valemil tuletamine. Prožektor.

3. Valguse murdumise seadused. Murdumiskoefitsient. Kiirte käik prisma ja tasaparalleelses plaadis, täieline sisepeegeldumine. Piirnurk.

4. Koondavad ja hajutavad läätsed. Läätsede valemid (tuletamiseta). Kujutise ehitamine läätsedes. Läätsede optiline tegevus.

5. Projektsiooniaparaat. Fotoaparaat. Luup. Mikroskoop. Teleskoop. Kiirte käik neis riistades. Silm kui optiline riist. Akommodatsioon. Lühi- ja kaugnägemine. Prillid.

6. Valguskiire dispersioon prismas. Spekter. Värvuste liitmine. Täiendusvärvused. Spektroskoop. Nähtamatud kiired. Kiirgamisspekter. Neeldumisspekter. Kirchhoff'i seadus. Fraunhofer'i jooned. Päikesespekter. Spektraalanalüüsi põhimõtted.

7. Valgustugevus. Valgustugevuse ühik. Valgustugevuse sõltuvus valgusallika kaugusest ja kiirte kaldenurgast. Mitmesuguste valgusallikate valgustugevuse võrdlemine. Valgustugevuse ühikud. Fotomeetrid.

7. Võnkumised ja lained. Hääli.

1. Võnkumisnähtuste näiteid. Vönke välde. Vöngete arv sekundis. Vönke amplituud. Seos välte ja vöngete arvu vahel sekundis. Pendli valem (ilma tõestuseta). Ristlained ja pikilained. Lainete levimiskiirus. Lainepikkus. Seos lainepikkuse, levimiskiiruse ja lainete arvu vahel sekundis (või välte vahel). Ühel sirgjoonel toimuvate lainetuste liitumine võrdse lainepikkuse puhul. Lainete interferents. Seisvad lained. Sõlmed. Paisud.

2. Heliseva keha võnkumine. Lained õhus. Hääle tugevus ja kõrgus. Hääle kiirus. Hääle peegeldumine. Akustiline resonants. Resonaatorid.

Keemia eksamikava.

Üldjuhendid.

1. Eksamineeritavalt tuleb nõuda järgmisi teadmisi:

- a) keemia põhimõistete ja põhiseaduste täielik tundmine,
- b) keemiliste sümbolite tundmine ja kasutamisoskus,
- c) valemite ja võrrandite järgi lihtsate keemiliste arvutuste kindel valdamine,
- d) tähtsamate elementide ja nende ühendite tundmine.

2. Käsitlemisel ei tule nõuda üksikasju, mis eeldavad puhtmehhaanilist meelespidamist. Eksamineeritav peab teadma ainult tähtsamaid arve ja neidki ümardatult. Ei tule nõuda mitmesuguste keemiliste aparatuuride detailse ehituse ja töötamise tundmist, samuti keemiliste menetluste ja reaktsioonide kulgemise üksikasju.

Nõuete ulatus.

1. Keemilised ja füüsikalised nähtused. Näiteid keemiliste ja füüsikaliste nähtuste erinevusest. Segud ja keemilised ühendid. Keemiliste protsesside põhitüübid: ühendus-, lagunus- ja asendusreaktsioonid. Näiteid. Eksotermiliste ja endotermiliste reaktsioonide mõiste. Näiteid.

2. Elemendid ja liitained. Allotroopsus. Metallid ja metalloidid. Näiteid metallide ja metalloidide erinevaist füüsikalistest ja keemilistest omadustest. Elementide metallideks ja metalloidideks jaotamise suhtelisus.

3. Aatomid ja molekulid. Aatomkaal. Molekulkaal. Gramm-aatom, gramm-molekul. Aine kaalu säilivuse ja püsiva koostise seadused seoses aatomi-molekulaarse teooriaga.

4. Valents. Muutliku valentsi mõiste. Keemilised valemid. Elemendi valentsi määramine tema lihtsaimate ühendite valemist. Lihtsate valemite koostamine valentsi järgi.

5. Keemilised võrrandid. Koefitsientide arvutamine lihtsate reaktsioonide puhul, kui on antud alg- ja lõpp-produktid. Iseseisev võrrandite koostamine lihtsaile reaktsioonidele (aluse kesendamine happega, kahe soola vastastikune reageerimine).

6. Arvutamine valemite ja võrrandite järgi. Oskus arvutada: aine protsendilist koostist valemi järgi; antud aine hulka, mis on vajalik teatud kindla hulga teise aine saamiseks; kui palju oli võetud ainet, kui reaktsioonis tekkis teatav hulk teist ainet.

7. Vesinik. Tema saamine. Vesiniku omadused ja tema kasutamine. Vesinik taandajana. Vesi. Vee koostis. Vee süntees ja analüüs. Vee füüsikalised ja keemilised omadused.

8. Lahused. Üldised kujutlused gaaside, vedelike ja tahkete ainete lahustuvusest vees. Näiteid praktiliselt lahustumatute, vähelahustuvate ja hästilahustuvate ainete kohta. Lahjendatud ja küllastumata lahus, kontsentreeritud ja küllastatud lahus. Lahuse kontsentratsiooni vähendamine protsentides ja moolides. Tahkete ainete ja gaaside lahustuvuse sõltuvus temperatuurist. Tahkete ainete eraldumine lahuseist. Kristalli mõiste.

9. Hapnik. Hapnik ja osoon lihtaineina. Hapniku saamine. Tema omadused. Hapnik hapendajana. Põlemine hapnikus ja õhus. Liht- ja lihtainete põlemissaadused. Põlemisreaktsiooni tähtsus ja kütteaine mõiste. Tahked, vedelad ja gaasilised kütteained. Näiteid. Aeglane hapendumine. Hingamine. Metallide roostetamine.

10. Hapendid, alused, happed, soolad. Hapendite tekkimine hapniku toimel elementidesse. Hüdroksüüdid. Alused. Leelised. Hapnikku sisaldavad ja hapnikuvabad happed. Hapete aluselisisus. Näiteid loetletud aineklasside kohta. Indikaatori mõiste (lakmus). Anhüdrüidi valemi tuletamine happe valemist ja ümberpöörduvalt. Lihtsaid hapete ja aluste saamise viise.

-11. Neutraalsed ja hapud soolad. Metallid ja happejääkide valents soolades. Soolade saamise viisid: kesendamine, asendusreaktsioon, vahetusreaktsioon. Näiteid.

12. Halogeenid. Kloor. Kloori saamine. Tema omadused ja kasutamine. Mürkainete mõiste. Kloorvesinik ja soolhape. Tema saamine ja omadused. Näiteid soolhappe sooladest. Lühike ülevaade broomi ja joodi omadustest.

13. Väävel. Tema omadused. Väävelkahelisoksüüd. Väävlishape nõrga happe näitena. Väävelkahelishapendi hapendumine väävelkolmelishapendiks (väävelhappe anhüdrüidiks). Väävelhappe saamine tehnikas. Katalüüsi mõiste. Väävelhappe omadused ja tema tähtsus. Väävelvesinik. Tema saamine ja omadused. Näiteid väävelvesiniku sooladest.

14. Lämmastik. Tema omadused. Lämmastik õhus. Õhk gaaside seguna. Õhu koostis ümardatud arvudes (hapniku, lämmastiku ja süsihappegaasi sisaldus). Ammoniaak. Tema saamine. Omadused. Ammoonium-hüdroksüüd. Ammooniumsoolade mõiste. Lämmastikhape ja tema soolad. Lämmastikhappe saamine, omadused ja kasutamine. Näiteid tema sooladest. Lõhkeainete mõiste. Seotud lämmastiku tähtsus taimede elus. Lämmastikväetised.

15. Fosfor. Valge ja punase fosfori omadused. Fosforhappe anhüdrüid. Ortofosforhape ja tema soolad. Fosforväetised.

16. Süsinik. Teemant ja grafiit süsiniku teisenditena. Puhasti. Gaaside neeldumine söes ja selle nähtuse kasutamine

gaasitorbikus. Kivisüsi ja tema tähtsus tehnikas. Süsihappegaas. Tema saamine ja omadused. Kasutamine. Süsihappe. Näiteid tema sooladest. Vingugaas. Tema omadused.

Metaan lihtsaima süsivesinikuna. Näiteid keerulisemaist süsivesinikest: etaan, etüleen, atsetüleen, bensool. Nende struktuurvalemid ja füüsikalised omadused. Nafta ja tema tähtsamad töötlemisfaasid: bensiin, petrooleum, määrdõlid. Alkoholidest: etüülalkoholi struktuur ja füüsikalised omadused. Tema järkjärguline hapendumine aldehüdiks ja happeks. Äädikhappe füüsikalised omadused. Tema reaktsioonid alustega ja etüülalkooliga. Eetrite ja estrite mõiste. Seep.

17. Räni. Ränihapend ja ränihape. Looduslike silikaatide mõiste. Klaas.

18. Perioodilisuse seadus Mendelejevi sõnastuses. Mendelejevi perioodiline süsteem. Perioodid ja rühmad. Metallide ja metalloidide asetus perioodilises süsteemis. Perioodilisuse seaduse tähtsus.

19. Leelismetallid: naatrium ja kaalium. Nende omadused. Sööbeleelised. Sooda ja potas. Keedusool looduses. Kaaliväetised.

20. Kaltsium. Tema omadused. Lubjakivi. Vee karedus ja selle tähtsus tehnikas. Lubjakivi põletamine. Kustutamata ja kustutatud lubi. Magneesium ja tema omadused.

21. Alumiinium. Alumiiniumi tootmise põhimõisted. Alumiiniumi omadused ja tähtsus tehnikas.

22. Raud. Tema omadused. Rauahapendid. Tähtsamad rauamaagid. Kõrgahjuprotsess. Malm ja teras: nende omaduste erinevus. Nende tähtsus NSV Liidu industrialiseerimises.

Geograafia eksamikava.

A. MAAKERA JA MAAILMAJAGUDE FÜÜSILIS- GEOGRAAFILINE ÜLEVAADE.

Maa kujutamine gloobusel ja kaardil.

Ilmakaarte määramine. Kaart ja plaan. Kaardimõõt (mastaap). Topograafiline kaart.

Vee ja maismaa jaotus maakeral.

Mandrid, ookeanid, mered, lahed, saared ja poolsaared, maakitsused ja väinad.

Maapinnavormid.

Tasandikud (madalmikud, kõrgendikud), kiltmaad, mäed. Maismaa absoluutne ja relatiivne kõrgus. Reljeefi kujutamise viisid kaartidel.

Maakera kuju ja liikumine. Kraadi- ehk kaardivõrk.

1. Maakera kuju. Tõendid maakera kumeruse ja kera-kujulisuse kohta.

2. Maakera suurus.

3. Maakera pöörlemine telje ümber. Maakera telg, poolused.

4. Kraadivõrk kaardil ja selle elemendid. Laiuse ja pikkuse määramine kaardil. Ajavõõtmad.

5. Maakera aastane liikumine. Aastaaegade vaheldumine. Pöörjooned.

6. Maakera sisemine ehitus.

Atmosfäär.

1. Atmosfääri kõrgus ja koostis. Temperatuuri muutumine ekvaatorist poolusteni.

2. Tuuled ja nende päritolu. Briisid (ehk vinud), mussoonid, passaadid.

Veeaur atmosfääris. Vihm, lumi, udu, rahe, kaste, härmatis.

Sademetete jaotus maakera pinnal.

3. Kliima, kliimavõõtmad ja kliimatüübid.

Hüdrosfäär.

1. Maailmameri ja selle osad. Merehoovused.

2. Põhjaveed ja nende tekkimine.

3. Vooluveed. Jõeasseinid ja veelahkmed. Jõeorud, deltid.

4. Järved ja sood ning nende majanduslik tähtsus.

Litosfäär.

1. Maakoor ja selle ehitus.
2. Maakera pinda muutvad sisejõud. Mägede tekkimine.
3. Maaväringud ja nende põhjused.
4. Vulkaanide tekkimine. Vulkaanide ehitus. Vulkaanide geograafiline jaotus.
5. Maakera pinda muutvad välisjõud.

Looduslikud vöötmed.

Looduslike vöötmete lühike kirjeldus kliima, mullastiku, taimestiku ja loomastiku järgi.

Mandrite füüsikalis-geograafiline ülevaade.

Reljeef, kliima, jõed ja järved. Euroopa, Aasia, Aafrika, Põhja- ja Lõuna-Ameerika ning Austraalia taimestik ja loomastik.

Rahvastik.

Maakera rahvastik ja rahvastiku tihedus. Rahvaste jaotus mandreil. Maailmajagude poliitiline jaotus (tähtsamad riigid ja nende pealinnad).

B. NÕUKOGUDE LIIT.

NSV Liidu ülevaade.

1. NSV Liidu poliitiline kaart.

NSVL — Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liit. Liiduvabariigid, autonoomsed vabariigid.

2. NSV Liidu füüsiline geograafia.

1. NSV Liidu territooriumi suurus. NSV Liidu piirid. Naaberriigid. NSV Liitu ümbritsevad mered, saared, poolsaared, lahed ja väinad.

2. NSV Liidu maapinna ehitus.

3. NSV Liidu loodusvarad. Maarded, energeetilised ja toorainete ressursid.

4. NSV Liidu siseveed. Jõe basseinid, järved ja kanalid. NSV Liidu jõgede erinevused.

Veesüsteemide kasutamine laevasõiduks, energeetikaks ja niisutuseks.

5. NSV Liidu kliima üldiseloostus. Sademete jaotus. NSV Liidu üksikute rajoonide kliimalised erinevused.

6. NSV Liidu mullastiku- ja taimestikuvöötmed. Vöötmete piirid. Mullastiku, taimestiku ja loomastiku iseloostus. Erinevate vöötmete kultuurtaimed. Mullastiku ja taimestiku muutumine kõrgmäestike piirkondades (vertikaalsed vöötmed). Iga loodusliku vöötme majanduslik vallutamine. Arktika vallutamine.

3. NSV Liidu rahvastik.

Rahvaarv NSV Liidus. NSV Liidu rahvastiku rahvuse-line koostis. Rahvastiku sotsiaalne koostis. Rahvastiku jaotus NSV Liidu territooriumil. Maa- ja linnarahvastik. Linnade kasvamine. Uued linnad: Kirovsk, Stalinogorsk, Magnitogorsk, Beresniki, Stalinsk, Igarka, Komsomolsk Amuuri ääres jt.

4. NSV Liidu majandus.

1. NSV Liidu sotsialistlik tööstus. Selle arengu tempo ja iseloom. Uute käitiste rajamine. Peamised tööstusharud ja nende geograafiline paiknemine: kivisüsi, nafta, must ja värviline metallurgia, masinaehitus, keemia, tekstiilitööstus.

2. NSV Liidu põllumajandus. Põllumajanduse sotsialistlik rekonstruktsioon. Peamised põllumajandusharud ja nende paiknemine (teraviljamajandus, tehniliste kultuuride tootmine, loomakasvatus, metsamajandus, karusnahatöõndus, kalapüük).

3. NSV Liidu transport. Peamised raudteeliinid. Jõe- ja meretransport, peamised jõe- ja meresadamad. Auto- ja aviotransport ning nende tähtsus.

4. NSV Liidu rahvamajanduse taastamine ja edasine kasv pärast Suurt Isamaasõda. Sõjajärgse viisaastaku plaan.

Eesti NSV.

Geograafiline asend. Looduslikud tingimused. Põlevkivi. Rahvastik. Majandus. Linnad.

Tartu Riikliku Ülikooli teaduskonnad.

Õigusteaduskond.

Nõukogude ühiskonna käesolevas arenguetapis, järkjärgulise ülemineku teostamisel sotsialismilt kommunismile, on suur osatähtsus riigil ja õigusel. Riik ja õigus, olles tekkinud ühiskonna materiaalse elu arengu alusel, mõjustavad omakorda ühiskonna materiaalsel elu ning võimaldavad selle edasiarengut. See riigi ja õiguse ühiskonda organiseeriv, mobiliseeriv ja ümberkujundav osa seab suured ülesanded nõukogude õigusteadusele, nõukogude juristidele ja nende ettevalmistamisele.

Sellepärast on ka arusaadav see hool ja tähelepanu, mida Nõukogude valitsus ja kommunistlik partei on osutanud juriidilise hariduse omandamisele ja juriidilise kaadri ettevalmistamisele. ÜK(b)P KK 1946. a. otsus juriidilise hariduse laiendamise ja parandamise kohta märkis ära mitmed juriidilise hariduse taseme mahajäämust tingivad puudused ning andis konkreetsed direktiivid selle mahajäämuse likvideerimiseks ja juriidilise kaadri ettevalmistamise taseme tõstmiseks. Nende direktiivide ellurakendamise tulemusena tõuseb aastast aastasse kõrgematesse juriidilistesse õppeasutistesse vastuvõetavate kontingent; on asutatud ja asutatakse veelgi juurde uusi juriidilisi instituute ja fakulteete, intensiivistatakse juriidilise teadusliku kaadri ettevalmistamist aspirantuuri vastuvõetavate arvu suurendamise teel ning likvideeritakse juriidilise hariduse mitterahuldava taseme tähtsam põhjus — teadusliku uurimistöö mahajäämus.

Tehtud töö esialgsete kokkuvõtete põhjal võime juba konstateerida, et nõukogude juriidilised instituudid ja fakulteedid on kujunemas kõrgesti kvalifitseeritud juriidilise kaadri ettevalmistamise baasiks; see aga tagab nende suurte ülesannete täitmist, mida nõuab kõrgematelt õppeasutistelt sotsialistlik ühiskond.

TRÜ Õigusteaduskond ainsa kõrgema juriidilise õppeasutisena Eesti NSV-s valmistab ette marksistlik-leninliku teooriaga varustatud kõrgema juriidilise haridusega kaadrit, kes peab olema suuteline juhtima meie noore nõukogude riigi sotsialistlikku ülesehitustööd ning käsitama õigesti sotsialistliku õiguse norme.

Kehtiva õppeplaani kohaselt vältab õppeaeg õigusteaduskonnas viis aastat, kusjuures peale avara ja põhjaliku üldettevalmistuse näeb õppeplan ette ka spetsialiseerumist. Vastavalt sellele jagunevad õppeained põhi- ja spetsiaalkursusteks. Lisaks neile on ette nähtud mitmed fakultatiivsed ained, mis võimaldavad üliõpilasel soovitavas õiguse eriharus omandada põhjalikumaid teadmisi.

Erilist tähelepanu osutab õppeplan juristide ideoloogilis-metodoloogilise ettevalmistamise süvendamisele, sest nõukogude riigi ja õiguse olemuse ja ülesannete õige mõistmine eeldab marksistlik-leninliku ideoloogia ja metodoloogia sügavat omandamist. Selleks ongi õppeplanis ette nähtud põhikursuse üldainete grupp, mille moodustavad marksismi-leninismi alused, poliitiline ökonomia, loogika, psühholoogia jt., täiendatult dialektilise ja ajaloolise materialismi kui iseseisva kursusega.

Põhikursuse juriidilistest distsipliinidest on õppeplanis eriti välja tõstetud nõukogude õigusteaduse ideoloogilis-metodoloogilisi aluseid käsitlev riigi ja õiguse teooria. Juriidiliste põhidistsipliinide tundmist eeldavana õpetatakse seda distsipliini 8. ja 9. semestril paralleelselt spetsiaalkursustega, kusjuures aga juba 1. semestril on ette nähtud sissejuhatus riigi ja õiguse teoriasse, mis annab üliõpilasele orienteeriva suuna õigusteaduslikes probleemides. Teistest põhikursuste distsipliinidest tuleb mainida poliitiliste õpetuste ajalugu, riigi ja õiguse ajalugu, riigiõigust, välisriikide riigiõigust; haldus-, finants- ja tööõigust, kriminaalõigust, kohtukorraldust ja kriminaalprotsessi, kriminalistikat, rooma õigust, tsiviilõigust ja -protsessi, maa- ja kolhoosiõigust jt. Tõsist tähelepanu osutatakse juristide ettevalmistamisele rahvusvahelise õiguse tsükli aineis, nähes ette nii rahvusvahelise avaliku kui ka eraõiguse ja rahvusvaheliste suhete ajaloo ning välisriikide majanduse ja poliitika õpetamist eridistsipliinidena.

Õppeplaanis kohaselt järgneb üldettevalmistusele spetsialiseerumine, mis toimub kolmes tsükliks: kohtuõiguse, haldusõiguse ja riigiõiguse ning riigi ja õiguse teooria tsükliks. Kohtuõiguse tsükli ülesandeks on anda üliõpilasele süvendatud ettevalmistus tööks õigusemõistmise ja kohtuga seonduvaid aladel: kohtus, prokuratuuris, notariaadis, advokatuuris. Haldusõiguse tsükli ülesandeks on anda süvendatud teadmisi tööks riiklikus haldusaparaadis ja ühiskondlike ning majanduslike organisatsioonide halduses, valmistades ette juhtivaid töötajaid neil aladel. Riigiõiguse ning riigi ja õiguse teooria tsükkel annab üliõpilasele süvendatud teadmisi neilt aladelt, mis on eriti vajalikud töötajaile ühiskondlik-poliitilisel, seadusandlikul, kultuurhariduslikul, õigusteoreetilisel, rahvusvahelise suhtlemise aladel jne.

Juristide spetsialiseerumise vajadus on tingitud nõukogude ühiskonna ees seisvaist ülesannetest. Hästi ettevalmistatud juriste vajavad eelkõige kohus ja prokuratuur range seaduslikkuse tagajatena ja valvajatena. Kohtuniku, prokuröri, uurija ja advokaadi ettevalmistuse tasemest oleneb olulisel määral õige kohtuotsuse langetamine ja nõukogude riigi ning tema kodaniku huvide kaitse. Kuid kõrge kvalifikatsiooniga juriste vajab mitte ainult õigusemõistmine, vaid ka riiklik haldusaparaat ja majanduslike ning ühiskondlike organisatsioonide haldus. Suured ülesanded majandusliku ja kultuurilise ülesehitustöö alal nõuavad juriidilist kaadrit, kes, mõistes sotsialistliku seaduslikkuse ja nõukogude õiguskorra tähtsust nende ülesannete täitmisel, oleksid suutelised õigesti lahendama riigi- ja haldusõiguslikke küsimusi ja omaksid teadmisi ning oskust haldusaparaadi töö juhtimiseks.

Spetsialiseerumine vältab kolm semestrit, alates neljandast õppeaastast, ja sisaldab kolm pooleaastast kursust ja kaks erialalist seminari.

Kuid õigusteaduskonna ülesandeks on mitte ainult ulatuslike ja põhjalike teadmiste andmine, vaid ka võimete ja oskuse arendamine iseseisvaks teoreetiliseks tööks. See on vajalik mitte ainult teaduslike töötajate, vaid ka praktikute ettevalmistamiseks. Kiiresti arenev elu ja selle õiguslik reguleerimine asetab juristi-praktiku sageli uute küsimuste ette, millele ta ei leia otsest vastust, n.-õ. valmis «retsepti»

ülikoolis omandatud teadmistest ega kirjandusest. Ta peab olema suuteline neid ise teoreetiliselt, läbimõeldult ja põhis-
tatult lahendada. Selleks vajalikke võimeid ja oskusi aren-
davate õppetöövormidena esinevad üliõpilaste poolt õppe-
jõudude juhtimisel koostatavad kursusetööd, spetsialiseeru-
misel seminaritööd ja lõpuks diplomitöö, mille kirjutamine
on ülikooli lõpetamise eelduseks kõrvuti riigieksamite õien-
damisega. Riigieksam õiendatakse marksismi-leninismi alus-
tes, riigi ja õiguse teoorias ja spetsiaalaines. Diplomitöö
kirjutamine toimub 10. semestril.

Kehtiv õppeplaan tagab aga ka seda, et juba üliõpilasena
omandatakse teatavaid oskusi ja kogemusi praktiliseks
tööks. Selleks on peale tähtsamais aineis toimuvate prakti-
liste tööde ette nähtud veel menetluspraktika: 6. semestril
prokuratuuriorganeis 4 nädala, 7. semestril kohtuorganeis
4 nädala ja 9. semestril erialal 8 nädala ulatuses, kus üliõpi-
lane õppejõudude ja kvalifitseeritud praktikute juhatusel
juba süveneb oma elukutse praktilistesse ülesannetesse.
Praktilised tööd, menetluspraktika ja konsultatsioonid õppe-
jõududega tagavad ühtlasi üliõpilase pideva juhendamise ja
abistamise tema töös.

Meie noor nõukogude vabariik tunneb teravalt puudust
kvalifitseeritud juriidilisest kaadrist ja õigusteaduskonn
püüab anda oma parima, et seda puudust kõrvaldada. Igä
noor keskkooli lõpetanu, kel on eeldusi saada heaks juristik-
s, o. kes tunneb sügavat huvi ja kalduvust ühiskondlike prob-
leemide vastu ja kes tahab oma võimeid rakendada juristina
meie kodumaa hüvanguks, võib kindel olla selles, et oma
stuudiumi kestel teda pidevalt abistavad teaduskonna õppe-
jõud teadmiste ja kogemuste omandamisel ja et pärast
stuudiumi lõpetamist teda kõikjal ootavad avarad rakenda-
misvõimalused, sest nõukogude korra tingimustes on igale
kvalifitseeritud töötajale kindlustatud tema kvalifikatsioonile
vastav töökoht.

Lõpuks olgu märgitud, et kõrgema juriidilise hariduse
võimaldamiseks kohtu, prokuratuuri, halduse jne. alal tööta-
jaile on TRÜ Õigusteaduskonnas korraldatud ka mittestat-
sionaarne õppetöö ning võimaldatud teaduskonna lõpetamine
eksternina.

Dots. E. Talvik,
TRÜ Õigusteaduskonna dekaan.

Ajaloo-keeleteaduskond.

Ajaloo-keeleteaduskond valmistab ette teaduslikke töötajaid ja keskkooliõpetajaid ajaloo, keele, kirjanduse ja filosoofia (psühholoogia, loogika) alal (üksikasjaline spetsialistide loetelu on toodud juuresolevas tabelis). Üliõpilaste arvult on ta üks suuremaid (praegu ligi 400 üliõpilast) ja erialade hulga ning ainete valiku võimaluste poolest kõige mitmekesisemaid teaduskondi TR Ülikoolis. Õppeaeg kestab 5 aastat, jagunedes vastavalt viieks üheaastaseks kursuseks. Iga kursus koosneb kahest semestrist: sügis- ja kevadsemestrist. Üliõpilased, kes ei suuda vastaval kursusel ettenähtud arvestusi ja eksameid sooritada, ei pääse järgnevale kursusele.

Paremaks spetsialiseerumise võimaldamiseks jaguneb teaduskond kolme osakonda: keeleteaduse-, ajaloo- ja loogika-psühholoogia-osakond. Juba ülikooli astudes peab igal abituriendil selge olema, millises osakonnas ta soovib õpinguid alustada; keeleteaduse-osakonda astujad peavad otsekohe valima ka eriharu, kus nad soovivad õppida (soovitav on see ära märkida juba sisseastumisavalduses), sest siin algab erinevus õppetöös kohe esimesel semestril. Ajaloo-osakonnas algab spetsialiseerumine alles 2.—3. kursusel, kuna 1. kursusel töötavad kõik ühise õppeplaani järgi. Osakonna või eriharu vahetamine tagantjärele on seotud suurte raskustega.

Peale üksikutes osakondades õpetatavate ainete peavad kõik ajaloo-keeleteaduskonna üliõpilased õppima: marksism-leninismi aluseid, poliitilist ökonomiat, dialektilist ja ajaloolist materialismi, filosoofia ajalugu, loogikat, psühholoogiat, pedagoogikat, oma eriaine metoodikat, üldist ajalugu, NSVL-i rahvaste ajalugu, NSVL-i rahvaste kirjanduse aja-

lugu, vene keelt, ladina keelt, üht Lääne-Euroopa keelt — kas inglise, prantsuse, saksa või hispaania keelt (prantsuse filoloogia alal spetsialiseerujail on kohuslik õppida võõrkeelena hispaania keelt ja ladina filoloogia alal spetsialiseerujail prantsuse keelt; teised võivad õpitava võõrkeele valida oma soovi kohaselt), kehalist kasvatust ja sõjalist õpetust (ainult meesüliõpilased). Nende nn. üldkursuste õppimine on keskendatud peamiselt esimestele semestritele, et viimastel semestritel võimaldada rohkem süvenemist erialasse.

Ajaloo-osakond.

Õppimist alustatakse üldisemate, kogu osakonnale tarvilike ainetega. Kõik ajaloo-osakonna üliõpilased kuuluvad järgmisi aineid: vanaaja, keskaja, uusaja, NSVL-i rahvaste ja Eesti ajaloo kursust, arheoloogia algmeid koos klassideelse ühiskonna ajaloo, etnograafia algmeid, ajalooallikate õpetust, historiograafiat, õiguse teooriat ja ajalugu, nõukogude riigi ja õiguse aluseid ja majandusgeograafiat. Järgmistel aastatel siirduakse kord-korralt kitsama eriala piiridesse, nii et kahel viimasel aastal üliõpilase töö raskuspunkt asub juba täiesti eriharu ainepiirides. Selline tööjaotus kindlustab üliõpilastele laialdase silmaringi ajaloo-teaduste alal ning tutvustab neid nõukogude teaduse meetodiga ja saavutustega oma erialal. Viimastel semestritel loetavad erikursused annavad süvendatud käsitluse vastava aine probleemidest ja viivad õppijad otsesesse kontakti teadusliku uurimistöö meetoditega. Eriharu piirides pannakse suurt rõhku üliõpilaste iseseisvale tööle, milleks on eriti seminarid, kus üliõpilastel tuleb kokkulepitud teema jaoks materjal ja kirjandus läbi töötada ning selle põhjal iseseisev töö kirjutada. Nii omandavad üliõpilased vilumuse iseseisvaks teaduslikuks töötamiseks oma erialal. Lisaks oma erialal kohuslikele ainetele võivad üliõpilased õppida mõningaid vabatahtlikke, nn. fakultatiivseid aineid. Nende ülesandeks on laiendada üliõpilase silmaringi teatavate probleemide ja eriainete suhtes, mis eriala jaoks võivad olla kasulikud. Eriharu piirides lisandub vastav menetluspraktika: arhiivinduse alal tegelik töötamine arhiivis, bibliograafia alal raamatukogunduse praktika, arheoloogias välistöde metodika

Ajaloo-keeleteaduskonna raamatukogu tööruum.

ja muuseumipraktika, etnograafias ekspeditsioonitööde tehnika ja muuseumipraktika ning kunstiajaloo muuseumipraktika.

Seega annab ajaloo-osakonna lõpetamine kindla aluse marksistliku ajalooteaduse meetodis, teoorias ja praktikas, süstemaatilise ja põhjaliku kõrgema hariduse valitud eriharukitsamal alal. Enamik lõpetajaid siirdub pedagoogilisele tegevusele keskkoolides, osa leiab võimaluse omandatud teadmisi ja kogemusi rakendada ja edasi arendada muuseumides, arhiivides, raamatukogudes, ajalehtede ja ajakirjade juures jne.

Keeleteaduse-osakond.

Kuigi spetsialiseerumine eriharude järgi algab juba esimesel semestril, kuulavad üliõpilased algul suurel määral kogu teaduskonnale ühiselt loetavaid aineid (vt. eespool) ning kõikidele keeleteaduse-osakonna üliõpilastele ühiseid aineid, nagu sissejuhatus keeleteadusse, sissejuhatus kirjan-dusteadusse, antiikkirjanduse ajalugu ja üldine foneetika. Tuumaineks on iga keele eriharus (eesti, vene, inglise.

prantsuse, saksa, ladina) vastava keele süvendatud kursus, mis peab kindlustama valitud keele täieliku praktilise valdamise; vanematel semestritel tuleb sellele lisaks vastava keele ajaloo kursus. Kõrvuti keele ja selle ajaloo õpitakse valitud erialale vastava kirjanduse ajalugu. Alates kolmandast kursusest tuleb igal üliõpilasel veel valida, kas ta spetsialiseerub oma eriharus keele või kirjanduse alale (eesti keele eriharus on võimalik spetsialiseeruda ka rahvaluulele, läänemere-soome keeltele või soome-ugri keeltele ja vene keele eriharus — balti-slaavi keeltele) (klassilise filoloogia alal asendab kirjandust kreeka keel); vastavalt sellele tuleb tal eriti süveneda kas vastava keele või kirjanduse õppimisele. Teoreetiliste kursuste kõrval võtavad ka keeleteaduse-osakonna üliõpilased osa eriala seminaridest, kus nad tutvuvad teadusliku uurimistöö meetoditega oma alal. Mõnel alal on ette nähtud ka menetluspraktika, näit. eesti keele õppijatel murdeainestiku kogumine, rahvaluule õppijatel — rahvaluuleainestiku kogumine jne. Ka keeleteaduse-osakonna üliõpilastel on võimalik lisaks oma eriala kohuslikele ainetele vabatahtlikult õppida fakultatiivseid aineid.

Niiviisi annab keeleteaduse-osakond kindla marksistliku keele- ja kirjandusteaduse meetodiga varustatud spetsialiste, kes põhjalikult tunnevad oma erialaks valitud keelt ja kirjandust ning võivad edukalt töötada õpetajana koolides, samuti tõlkidena, kvalifitseeritud töötajana raamatukogudes, ajalehtede ja ajakirjade toimetustes, kirjastustes jm.

Keeleteaduse-osakonna vene keele eriharus on võimalik õppida ka vene keeles, sest kõrvuti eestikeelse rühmaga töötab vene õppekeele rühm, kuhu võetakse isikuid, kes eesti keelt ei valda.

Keeleteaduse-osakonna ühe või teise eriala valikul tuleb eriti silmas pidada juba olemasolevaid eelteadmisi vastaval alal. Nii näit. ei ole soovitatav valida erialaks niisugust keelt, mida abiturient kas üldse ei valda või valdab üsna puudulikult: see muudaks tema töö ülikoolis väga raskeks.

Loogika-psühholoogiaosakond.

Õppetöö selles osakonnas toimub eesti keele eriharu baasil, s. o. loogika-psühholoogiaosakonna üliõpilased õpi-

Loogika-psühholoogiaosakonna üliõpilased katseid sooritamas.

vad ka kõiki eesti keele eriharule ettenähtud aineid, välja arvatud mõned vähem olulised ained. Selle tõttu omandavad loogika-psühholoogiaosakonna lõpetajad ühtlasi eesti keele ja loogika- ning psühholoogiaõpetaja kutse. Osakonnale annavad ilme niisugused ained nagu loogika põhikursus (lisaks kogu teaduskonnale ühisele elementaarkursusele), loogika ajalugu, kesknärvisüsteemi ja kõrgema närvitegevuse füsioloogia, psühholoogia (süvendatud kursus), psühholoogia ajalugu, psühholoogia praktikum, pedagoogika (süvendatud kursus), pedagoogika ajalugu, seminar pedagoogikas ning loogika ja psühholoogia õpetamise meetodika. Neid eesti keele eriharu aineid, mis loogika-psühholoogiaosakonna kohuslikust õppeplaanist on välja jäetud, võib õppida vabatahtlikult (fakultatiivsete ainetena).

Loogika ja psühholoogia õpetamise teostamiseks on TR Ülikoolis head eeldused olemas niihästi kvalifitseeritud ja kogenenud õppejõudude (akadeemik A. Koort jt.) kui ka rikkaliku materiaalse baasi (psühholoogialaboratoorium ühes eriala-

Spetsialiseerumis- võimalused	Tööd sisustavad kateedrid (sulgudes juhatajate nimed)	Tööd sisustavad abi- õppeasutised (sulgudes aadressid)
<p>Lääne-Euroopa keelte (inglise, prantsuse, saksa) eriharu:</p> <p>a) keele eriala (iga keele alal eraldi)</p> <p>b) kirjanduse eriala (iga keele alal eraldi)</p> <p>Klassilise filoloogia eriharu;</p> <p>a) ladina keele eriala } b) kreeka keele „ }</p> <p>Bibliograafia eriharu</p> <p>C. Loogika-psühholoogia- osakond</p>	<p>Lääne-Euroopa keelte kat. (dots. J. Silvet)</p> <p>Lääne-Euroopa kirjanduse kat. (dots. V. Alttoa)</p> <p>Klassilise filoloogia, kat. (van.-õp. K. Reitav)</p> <p>Bibliograafia kat. (dots. H. Johani)</p> <p>Loogika-psühholoogia kat. (prof. A. Koort) Pedagoogika ja metoodika kat. (dots. A. Pint)</p>	<p>Lääne Filoloogia Kabi- net (Ülikooli pea- hoone)</p> <p>Klassilise Filoloogia Kabinet ja Klassilise Muinasteaduse Muu- seum (Ülikooli pea- hoone)</p> <p>Bibliograafia Kabinet (Veski 20)</p> <p>Psühholoogia Labora- toorium (G. Adolfi 12) Pedagoogika Kabinet (G. Adolfi 12)</p>

lise raamatukoguga) näol. Osakonna lõpetajaid ootab lai tööpõld psühholoogia, loogika ja eesti keele õpetajatena.

Bibliograafia alale võivad spetsialiseeruda nii hästi ajaloo- kui ka keeleteaduse-osakonna üliõpilased. Nad kuulavad lisaks oma põhispetsiaalainele loenguid raamatu ja raamatukogunduse ajaloost, raamatukogu fondide ja kataloogide korraldamisest, üldist, vene ja eesti bibliograafiat ning võtavad osa seminaritöödest bibliograafia alal. Nende ainete arvel võivad nad vabaneda osa oma eriala ainete õppimisest.

Ülikool lõpetatakse ajaloo-keeleteaduskonnas erialalise diplomitöö kirjutamisega ja selle kaitsmisega komisjoni ees ning riigieksamitega. Diplomitöö kirjutamine toimub erialalise õppejõu otsesel juhendamisel. Riigieksamateks on kõigile ühise ainena marksismi-leninismi alused ja vastavalt valitud eriharule kaks peainet. Kes stuudiumi jooksul on näidanud kalduvusi ja võimeid iseseisvaks teaduslikuks uurimistööks, see jäetakse aspirandina edasi ülikooli juurde valmistuma teadusliku kraadi omandamisele, mille järel on võimalik saada kõrgemate koolide õppejõuks või teaduslikuks töötajaks mõnes teaduslikus uurimisasutises.

Dots. A. Elango,
TRÜ Ajaloo-Keeleteaduskonna
prodekaan.

Arstiteaduskond.

Teaduskonna ajaloost.

Tartu Riikliku Ülikooli Arstiteaduskond on 315 aastat vana — seega on ta asutatud juba ülikooli rajamisel 1632. a. Esiolguks oli arstiteaduskonnas vaid kaks professuuri: üks professor õpetas füüsikat, botaanikat ja anatoomiat, kuna teine luges haigusi ning nende ravi. 1802. a., kui Tartu ülikool peale pikemat vaheaega taas avati, oli arstiteaduskonnas ette nähtud juba 4 professuuri. Arstiteaduse arenemisega on ka Tartu ülikooli arstiteaduskonna kateedrite arv suurenenud, kuid see toimus kuni nõukogude võimu kehtestamiseni väga visalt. 1944. a. loodi ENSV Tartu Riikliku Ülikooli Arstiteaduskonnas olemasolnud 23 kateedrile lisaks veel 9 kateedrit ja seega jõudis TRÜ Arstiteaduskond õpetatavate distsipliinide arvult eesrindlikumate nõukogude kõrgemate meditsiiniliste õppeasutiste tasemele.

Tartu Riikliku Ülikooli Arstiteaduskonnal on kuulsusrikas minevik. Siin on oma kõrgema hariduse omandanud paljud nimekad õpetlased ja teaduse korüfeed. Olgu neist mainitud vaid mõned üksikud. Kuulus vene akadeemik K. E. Baer õppis Tartu ülikoolis arstiteadust 1810.—1814. a. Arstiteaduskonna professorite-instituudi õpilastest on oma teaduslike saavutiste poolest eriti kuulsad kirurgid Nikolai Ivanovitš Pirogov, kes lõi Tartu ülikooli arstiteaduskonnas kuulsa kirurgilise koolkonna, ja Feodor Ivanovitš Inossemstsev — kirurgilise koolkonna looja Moskva ülikoolis. Ka kuulsa nõukogude kirurgi Nikolai Nilovitš Burdenko *alma mater*'iks oli Tartu ülikool.

Eesti rahva nimekatest kultuuritegelastest studeerisid Tartu ülikoolis arstiteadust F. R. Faehlmann 1818.—1827. a. ja F. R. Kreutzwald 1826.—1832. a.

Arstiteaduskonna üldstruktuur, õppetöö ülesanded ja iseloom.

Tartu Riikliku Ülikooli Arstiteaduskonnas on praegu kolm osakonda: arstiteaduse-, stomatoloogia- ja farmaatsiaosakond, kokku 32 kateedriga. Peale selle on rida kateedreid teistest teaduskondadest ja üldülikoolilisi kateedreid rakendatud õppetööle ka arstiteaduskonna osas (marksismi-leninismi, keelte, bioloogia, füüsika, keemia ja sõjalise õpetuse kateedrid). Iga osakonna kohta lähemalt allpool.

Arstiteaduskonna ülesandeks on ette valmistada kõrge kvalifikatsiooniga arste, stomatolooge ja farmatseute, kes pärast ülikooli lõpetamist peavad täiesti valminult ellu siirduma. Käesoleva stalinliku viisaastaku ülesanded nõuavad arstiteaduse ala kaadri ettevalmistuse taseme eriti kõrgele järjele tõstmist. Siit sugenevad ranged nõuded õppetööle arstiteaduskonnas. Arstiteaduskonnas pannakse erilist rõhku praktilistele töödele laboratooriumides ja kliinikutes ning üliõpilaste aktiivsele õpingulisele tööle iga semestri esimesest päevast alates. Seepärast ei ole arstiteaduskonnas mittestatsionaarse ehk kaugõpetuse võimalust ja üliõpilased peavad pidevalt töö juures olema.

Arstiteaduskonna kõigis osakondades on õppeained järjestatud nende sõltuvuse alusel üksteisest: iga noorema semestri või kursuse õppeained on eeldusteks järgmise, vanema semestri või kursuse õppeainete käsitlemisel. Seepärast toimuvad iga semestri lõpus arvestused ja eksamid neis õppeaines, millede teadmine on juba tingimata vajalik järgmise semestri ainete omandamiseks. Arstiteaduse- ja stomatoloogia-osakonna I ja II kursusel pannakse erilist rõhku nelja aine: anatoomia, histoloogia ja embrüoloogia, füsioloogia ja bioloogilise keemia omandamisele, mis pärast eksamid neis aineis toimuvad Kõrgema Hariduse Ministriumi poolt kinnitatud eksamikomisjoni ees. Farmaatsiaosakonna ettevalmistavaiks põhiaineiks on keemiad. Õppimine arstiteaduskonnas lõpeb riigieksamitega riigieksamikomisjonide ees vastavate erialade tähtsamais aineis. Riigieksamid peavad näitama, kas lõpetajad on nii teoreetiliselt kui ka praktiliselt küpsed nõukogude ühiskonnas töötama.

Eeldused arstiteaduskonnas õppimiseks.

Peamiseks eelduseks on keskkooli lõpetajas iseseisvalt tõrganud sisemine veendumus ning tahe olla abistajaks haigetele ja kaasa aidata töötava rahva tervisliku taseme tõstmisele. Täiesti vääraks ning ebaedule viivaiks osutuvad materiaalsed sihid arstiteaduskonda astumisel. Ebaedukaiks osutuvad sageli ka need üliõpilased, kes on arstiteaduskonda astunud mitte omal tahtel, vaid vanemate, sugulaste jne. pealekäimisel. Kuid sisemisest tahtest üksi ei aita, sest arstiteaduskonnas õppimine nõuab üliõpilastelt häid vaimse töö võimeid ja püsivust õpingulise töö juures olemiseks.

Arstiteaduskonnas jõuavad edukalt edasi need üliõpilased, kes ka keskkoolis on olnud püsivalt hoolsad õppijad. Keskkoolis hädavaevalt edasijõudnud õpilased ei suuda arstiteaduskonna õpingulisse protsessi nõutaval määral rakendada ja langevad varsti arstiteaduskonnast välja.

Õpinguline töö arstiteaduskonnas kulgeb harilikult ladusasti neil üliõpilastel, kellel oli juba keskkoolis eriline kalduvus looduslooliste ainete vastu.

Arstiteaduse ala on üks raskemaid nii ülikoolis õppimisel kui ka pärastises arstipraktikas. Edukalt võib arstiteadust õppida ja hiljem arstina töötada inimene, kes on tugeva tahtejõuga, julge, leidlik, tasakaalukas ja kohusetruu. Ka hea tervis on tähtsaks eelduseks arstiteaduskonda astumiseks. Näiteks nõrkade kopsudega noored ei jõua vastu panna õpingulisele pingusele arstiteaduskonnas. Mõningad selgesti märgatavad funktsionaalsed ja kehalised defektid, näit. kogelemine, mis ei ole küll otseseks takistuseks arstiteaduskonnas õppimiseks, võivad hiljem väga tunduvalt pärssida arstilise tegevuse edu.

Arstiteaduse-osakond.

Õppimine arstiteaduse-osakonnas kestab 6 aastat. Kahe esimese aasta jooksul saavad üliõpilased üldteoreetilise ettevalmistuse, mis moodustab põhialuse nende arstiteaduslikule haridusele. Nad õpivad selle aja vältel keemiat, füüsikat, üld-bioloogiat, anatoomiat, histoloogiat, füsioloogiat ja bioloogilist keemiat ning alustavad ka mikrobioloogia õppimist. Kahe esimese õppeaasta kestel võetakse veel läbi üld-

üliskoolilised õppeained — marksismi-leninismi põhialused, üks võõrkeel ja sõjaväelised ained. Kolmandal kursusel tutvuvad üliõpilased juba haiges organismis asetleidvate patoloogiliste protsesside olemusega, meetoditega nende äratundmiseks ning ravimite toimega. Neljandal kursusel õpetatakse tervishoidu, tervishoiu organisatsiooni, kohtuarstiteadust ja rida kliinilisi aineid. Viies kursus on pühendatud süvenemisele sisehaiguste ja kirurgiliste haiguste tundmise ja eriainete omandamisele. Kuues õppeaasta on puhtpraktiline, kus üliõpilased kuulavad polikliinilisi loenguid ja sooritavad oma õppepraktika kõigis tähtsamais kliinikuis.

Peale praktilist töötamist ülikooli kliinikutes teevad arstiteaduse üliõpilased läbi veel kolmandale, neljandale ja viiendale õppeaastale järgneva menetluspraktika kahe suvekuu jooksul haiglates väljaspool ülikooli.

Peale kuueaastase kursuse lõpetamist ja riigieksami õien-damist omandab üliõpilane arstikutse, olles kvalifitseeritud siirduma ühele või teisele tegevusväljale arstiteaduse alal, kus ta leiab enda ees avaraid võimalusi oma teadmiste rakendamiseks.

Ta saab töötada haiglas, polikliinikus, ambulatooriumis, teostada kodust arstiabi jne. Ta ees seisab ka suur ülesanne kanda tervishoiulist kultuuri laiadesse töötava rahva massidesse.

Arste, kes on lõpetanud ülikooli «väga heade» hinnetega, võidakse jätta ülikooli juurde aspirantuuri, kus nad edaspidiseks õppe- ja teaduslikuks tegevuseks ette valmistuvad. Samuti võivad aspirantuurile saada arstid, kes on töötanud praktilisel arstiteaduse alal 3 aastat väljaspool ülikooli.

Emade- ja lastekaitsele pööratakse NSV Liidus erilist tähelepanu. Avarad töötamisvõimalused seisavad seepärast siin TRÜ Arstiteaduskonna lõpetanud arstide ees. Saanud ülikoolis üldise ettevalmistuse tegevuseks igal arstiteaduse alal, võib lõpetanu saada eriteadlaseks-lastearstiks, tegutsedes sellel alal peale ülikooli lõpetamist. Arst-pediaater võib töötada lastehaiguste ravimise alal haiglais, kliinikuis, poli-kliinikuis, nõuandlais. Ta saab tõhusalt kaasa aidata lapse-ea-haiguste ärahoidmisele ning lapse organismi tervenda-misele ja karastamisele.

Suureks NSV Liidu arstiteaduse ülesandeks on parandada tervishoiulisi töötingimusi, tõsta töötajate tervislikku seisundit ja igapidi ära hoida haiguste tekkimist. Ka selles suhtes seisavad TRÜ lõpetanud arstide ees laiad töötamisvõimalused. Sellel alal tegutsevate arstide põhiliseks ülesandeks on korraldada tervishoidu maal ja linnas, suunates oma tegevuse peamiselt haiguste ärahoidmisele. Töötades arstina-epidemioloogina organiseerib arst võitlust nakkushaiguste vastu, kõrvaldades nende tekkimise võimalusi ning likvideerides nakkushaiguste koldeid, kusjuures ta selleks otstarbeks tarvilikud sundmäärused teostab kohalike nõukogude võimude abil.

Linna sanitaararst hoolitseb tervishoiutingimuste parandamise eest linnas, võttes tarvitusele vastavaid abinõusid elamutes, vees, õhus jne. tekkida võivate tervist kahjustavate tegurite vastu. Arsti-eriteadlase töö toiduainete hügieeni alal omab otsustava tähtsuse võitluses toiduainetega edasi-antavate seedeorganite-haiguste kui ka ebaratsionaalse toitlustamise tagajärgede vastu.

Tööhügieeni alal töötav arst-eriteadlane võitleb tööstuste, kaevanduste jne. tervishoiutingimuste parandamise eest. Kooliarst hoolitseb haiguste tekkimise vältimise eest koolikäivate laste seas.

Raviarstina TRÜ Arstiteaduskonna lõpetanud võivad peale töötamist arstina saada eriteadlasteks ka sise-, naiste-, närvi-, kõrva-, silma-, lastehaiguste, röntgenoloogia jne. alal.

Stomatoloogiaosakond.

TRÜ Arstiteaduskonna Stomatoloogiaosakonna ülesandeks on ette valmistada kõrge kvalifikatsiooniga suu-, hamba- ja lõualuuhäiguste eriteadlasi arste-stomatolooge. Kujunedes viimaste aastakümnete vältel omaette meditsiiniliseks distsipliiniks ja arenedes kitsast, ainult hambaraviga tegelevast hambaarsti erialast avaraks arsti-stomatoloogi tegevusalaks, hõlmab stomatoloogia kõiki suuõõne-elundite, nende lähema ümbruse ja lõualuuhäigusi. Stomatoloogia omandamine nõuab sama üldbioloogilist ja üldmeditsiinilist ettevalmistamist nagu iga teinegi meditsiiniline eriala. Peale erialalise oskuse stomatoloogias peab arst-stomatoloog

tundma kõiki meditsiinilisi uurimismeetodeid ja saada küllaldase ettevalmistuse kliinilistes ainetes, mis on vajalikud suuõõnes toimivate patoloogiliste protsesside äratundmiseks ja neist tingitud kogu organismi talitlushäirete õigeks hindamiseks. Nisugust eriteadlast arsti-stomatoloogi valmistab ette TRÜ Arstiteaduskonna Stomatoloogiaosakond.

Pärast Suurt Oktoobrirevolutsiooni lülitati 1918. a. alates hambaarstiline abi üldisse rahvatervishoiu süsteemi. Praegu töötab laialdane võrk riiklikke stomatoloogilisi ambulatooriume ja on asutatud hulgaliselt stomatoloogilisi kliinikuid statsionaarseile suu-, hamba- ja lõualuuhaigeile. On organiseeritud stomatoloogilised polikliinikud iseseisvate asutistena ja üldiste polikliinikute osakondadena. On loodud kooli-profülaktilised stomatoloogilised polikliinikud ja koolide juurde stomatoloogilised kabinetid, millede kaudu on teostatud plaanikindel ja süstemaatiline koolilaste hammaste ravi. Stomatoloogilise abi kättesaadavaks tegemiseks on asutatud käitiste ja vabrikute juurde stomatoloogilised kabinetid. Vastavad ambulatooriumid ja punktid on asutatud küladesse, kus varematel aegadel stomatoloogiline abi täiesti puudus, samuti igasse tööstuslikku keskusse ning kolhooside teenindamiseks.

Õppeaeg TRÜ Arstiteaduskonna Stomatoloogiaosakonnas kestab 4 aastat. Kahel esimesel õppeaastal toimub õppe-tegevus üldmeditsiinilisis aineis stomatoloogiaosakonnas koos arstiteaduse-osakonnaga samas ulatuses ja sama tundide arvuga peale mõne üksiku erandi. Kolmandal õppeaastal esinevad stomatoloogiaosakonna õppeplaanis patoloogiline füsioloogia ja kliinilist aineist sisehaiguste propedeutika ning üldkirurgia desmurgiaga sama ulatuse ja sama tundide arvuga kui arstiteaduse-osakonnas. Osa aineid, nagu patoloogiline anatoomia, farmakoloogia, närvihaigused ja vaimuhaigused, võetakse läbi vähemas ulatuses, kui see on ette nähtud arstiteaduse-osakonnas. Neljandal õppeaastal on õppeplaanis kliinilised ained, nagu teaduskonna-sisehaigustekliinik, kõrva-, nina- ja kurguhaigused, silmahaigused, naha- ja suguhaigused, nakkushaigused, lastehaigused ja välikirurgia. Poliitilised õppeained võetakse stomatoloogiaosakonnas läbi samas ulatuses ja sama tundide arvuga kui arstiteaduse-osakonnas.

Õppetegevus stomatoloogiaosakonna eriaineis toimub kolme stomatoloogia kateedri kaudu: terapeutilise, kirurgilise ja ortopeedilise stomatoloogia kateeder. Terapeutilise stomatoloogia õpetamine algab juba 5. semestril loengute ja praktiliste töödega hambafantoomidel. 6. semestril töötavad üliõpilased juba haigete terapeutilises stomatoloogias, sooritades sellega õppeplaanis ettenähtud praktikumi. Praktikumid stomatoloogilistes ainetes toimuvad stomatoloogilise ambulatooriumi haigematerjaliga, milline ambulatoorium on määratud stomatoloogiliseks õppebaasiks. Kirurgilise stomatoloogia kateeder käsitleb kõiki suuõones ja lõualuudes esinevaid kirurgilisi haigusi ja üliõpilased sooritavad kirurgilise stomatoloogia praktikumi esialgu laipadega ja hiljem stomatoloogilise ambulatooriumi haigematerjaliga kateedri õppejõudude juhatusel ja kontrollimisel. Kirurgilise stomatoloogia kateeder õpetab ka stomatoloogilist röntgenoloogiat, milles käsitletakse suu-, hamba- ja lõualuuhaiguste röntgen-diagnostikat ja röntgenitehnikat.

Ortopeedilises stomatoloogias võetakse läbi hammaste ja lõualuude proteetika. Üliõpilased sooritavad hambatehniliste tööde praktikumi fantoomidel ja hiljem töötavad ortopeedilise stomatoloogia alal stomatoloogilises ambulatooriumis. Viimasel õppeaastal, s. o. 7. ja 8. semestril töötavad üliõpilased kõigis stomatoloogilistes ainetes stomatoloogilises ambulatooriumis ja viimasel semestril kuni 5 tundi päevas, valmistades end sellega ette tulevase eriteadlase arsti-stomatoloogi kutsele. Pikemaajaline ambulatooriumis töötamine on vajalik selleks, et üliõpilane stomatoloogiaosakonna lõpetamisel ja riigieksamite sooritamisel oleks valmis ellu astuma kvalifitseeritud eriteadlasena — arstina-stomatoloogina — ja asuma neile hulgalistele kohtadele, kuhu vajatakse arste-stomatolooge.

Vajadus eriarstide-stomatoloogide järele on alati suurem kui ühegi teise meditsiinilise eriala arstide järele. Tulevase arsti-stomatoloogi ees avaneb laialdane tegevusväli. Eesti NSV koolides, käitistes, vabrikutes ja tööstuslikes keskustes pole stomatoloogiline abi küllaldane või puudub täiesti. Äärmiselt terav vajadus stomatoloogilise abi järele on meie maaelanikkonnal. Kõik need arvukad kohad ootavad tulevasi eriteadlasi — arste-stomatolooge. Kuid ka arste-stomato-

looge ootab vaimustav perspektiiv: varustatult teadmiste ja kogemustega asuda energiliselt teostama suu-, hamba- ja lõualuuhaiguste profülaktikat ja profülaktilist ravi, millega on võimalik vabastada kogu ENSV töötajaskond neist organismi laostavaist haigustest.

Farmaatsiaosakond.

ENSV TRÜ Arstiteaduskonna Farmaatsiaosakond valmistab ette kõrgema spetsiaalharidusega farmatseute, kes asuvad vastutavaile ja eriharidust eeldavaile kohtadele apteegitöö alal. Edasi valmistab farmaatsiaosakond ette eriteadlasi keemilis-farmatseutiliste laboratooriumide ja tööstuste teadusliku ja juhtiva kaadri tarvis, annab oskuse kohtu-keemilise ekspertiisi toimetamiseks ja erialased teadmised, mis teevad neile kursuse lõpetamisel võimalikuks asuda vahetult teaduslikku uurimistöösse kõigil farmatseutilistel distsipliinidel.

Farmatseutilise eriharidusega kaader on hädatarvilik, arvestades seda suurt tähelepanu, mida NSV Liit omistab rahvatervishoiu taseme tõstmisele. NSV Liidus seisab arstiabi kogu rahva teenistuses, mistõttu ka farmatseutilise kaadri poolt tehtaval tööle on asetatud suured ja vastutusrikkad ülesanded. Teadusliku eriharidusega kaader peab vastutama apteekides ja keemilis-farmatseutilistes laboratooriumides ning tööstustes tehtava töö ja ravimite tootmise teadusliku täpsuse, valmistamisviisi otstarbekohasuse ja sihitäitvuse eest. Puht-teaduslik, otsesesse uurimistegemisse rakendatud kaader on tarvilik selleks, et meie teadmised tuntud ravimite kohta avarduksid ja et võidaks tarvitusele võtta uusi, otstarbekohasemaid ravimeid rahvatervishoiu huvides. NSV Liidus õpitakse põhjalikult tundma kõiki meie suurel kodumaal leiduvaid ravimitena või ravimite koostusainetena tarvitamiskõlblikke varasid. Nendest varadest tuleb esijoones nimetada mujal täiesti tundmatuid ja ainult NSV Liidu teadlaste poolt uurima hakatud väga rohkeid ravimtaimi, mis kasvavad meie riigi piirides. Juba palju aastaid on sel ulatuslikul alal teostatud uurimistöid, kuid enne on vaja veel rohket teadusliku töö pingutust, et nende juba avastatud või veel isegi avastamata täiesti kõlblike

droogide teadusliku tundmise põhjalikkus jõuaks samale tasemele, kui on meie teadmised vanade, sagedasti juba aastasadu kasutamisel olnud ja seetõttu põhjalikult läbiuuri- tud droogide kohta.

Kohtukeemiline ekspertiis on möödapääsmatu mitme- suguste, sageli väga keeruliste kuritegude kindlakstegemisel ja on tõhusaks abiks süütegude üle otsustamisel.

Nendeks laialdasteks ning vastutusrikasteks ülesanneteks vajalike teadmiste ja oskuste omandamisele on ette nähtud õppeaeg kestusega 4 õppeaastat, kokku 8 semestrit. Selle aja jooksul omandatakse teoreetilised teadmised kõigist vajalikest abi- ja eeldusdistsipliinidest, näiteks botaanikast, keemiast, füüsikast jne., farmatseutilistest eridistsipliinidest loengute abil ja praktilised oskused ning töövilumus vasta- vate harjutuste ja praktikumidega. Erialalistest ainetest õpi- vad üliõpilased tundma farmakognoosiat, ravimite tehnoloogiast ja galeeniliste preparaatide valmistamist, farmatseu- tilist keemiat spetsiaalse analüüsi ja sünteesiga, farmaatsia- ala organiseerimist, kohtukeemiat ja sõjalis-sanitaarseid teadusi. Seejuures toimub ka üliõpilaste kommunistlik kas- vatus, mille kaudu nad jõuavad oma ülesannete täpse täit- mise ja vastutuse suuruse äratundmisele.

Hästi ettevalmistatud farmatseudid leiavad sotsialistliku riigi tervishoiusüsteemis rakendamist kõige laiemas ulatuses. Nad on juhtivateks tööjõududeks apteekides apteegijuhata- jatena ja muude iseseisvate ametite täitjatena apteegiprakti- kas ning muudes farmatseutilistes asutistes, laboratooriumi- des ja tööstustes. Nad võivad olla kontroll-analüütiliste ja galeeniliste laboratooriumide juhatajad, täita farmatseuti- liste inspektorite ametit tervishoiuorganite ja Apteekide Pea- valitsuse juures, olla vastutavaiks kohtukeemilisteks eksper- tideks ja pärast erilist ettevalmistust õppetöö juhatajaks farmatseutilistes ja meditsiinilistes kesk- ja kõrgemates koo- lides. Teaduslikku uurimistööd saab eriharidusega farmat- seut teostada vastavates laboratooriumides uute keemiliste ravimite sünteesimisel ja tootmisel või uute, ratsionaalse- mate ravimivormide leiutamisel. Peale selle on olemas või- malus osa võtta ääretult suure tähtsusega ekspeditsioonidest, mida korraldatakse NSV Liidu territooriumi mitmesugus-

tesse osadesse, et järjest leida uusi ravimtaimi, mis oleksid farmatseutilises praktikas kasutamiskõlblikud.

Farmaatsiaosakonna eeskujulikult lõpetanud on võimalus pärast vastavates määrustes ettenähtud kandidaadi miinimumi eksamite sooritamist ja tööde esitamist nende avalikul kaitsmisel omandada teaduste kandidaadi ja doktori kraad.

Prof. A. Valdes,
TRÜ Arstiteaduskonna
dekaan.

Füüsika-matemaatikateaduskond.

1. Teaduskonna üldine struktuur.

TRÜ Füüsika-Matemaatikateaduskonnas õpetatakse eksakte loodusteadusi, s. o. neid loodusteadusi, mis oma katse- ja vaatlusandmete läbitöötamisel ja neist järelduste tegemisel kasutavad objektiivseimat meetodit — matemaatilist meetodit. Tarvitseb vaid meenutada füüsikute Lebedevi ja Vavilovi, matemaatikute Lobatševski ja Vinogradovi, keemikute Lomonosovi ja Mendelejevi nimesid, et mõista, kui suurt osa on etendanud eksaktset loodusteadused nõukogude teadusliku mõtte ja maailmavaate kujunemisel ja kui laiad perspektiivid avanevad igale füüsika-matemaatika-teaduskonna üliõpilasele tema tulevasel tööpõllul.

Füüsika-matemaatikateaduskond koosneb kolmest osakonnast: füüsika-, matemaatika-mehhaanika- ja keemiaosakonnast. Teaduskonnas töötab 10 kateedrit, kusjuures algavaks õppeaastaks on ette nähtud juurde komplekteerida 3 uut kateedrit. Kateedrite juurde kuulub 11 abiõppeasutist ja 5 eriraamatukogu kokku 32 000 köitega. Õppeaeg teaduskonnas kestab 5 aastat.

Kõigi kolme osakonna üliõpilastel on ühisteks õppeaineteks marksismi-leninismi alused, poliitiline ökonomia, vene keel, sõjaline õpetus, kehaline kasvatus, pedagoogika ja psühholoogia. Nimetatud ained peale kahe viimase langevad kolmele esimesele õppeaastale. Et füüsika põhjalikum õppimine eeldab head matemaatika tundmist, siis on füüsika- ja matemaatika-mehhaanikaosakonnas kahel esimesel õppeaastal ühine õppekava ka erialalistes ainetes, kuna keemiaosakonnas kehtib eri õppekava juba esimesest õppeaastast alates.

Kolmandast õppeaastast algab füüsika- ja matemaatika-mehhaanikaosakonnas harunemine spetsiaalsuste järgi, kusjuures füüsikaosakonnas on võimalus spetsialiseeruda kas füüsikale või geofüüsikale, matemaatika-mehhaanikaosakonnas kas matemaatikale, mehhaanikale või astronoomiale.

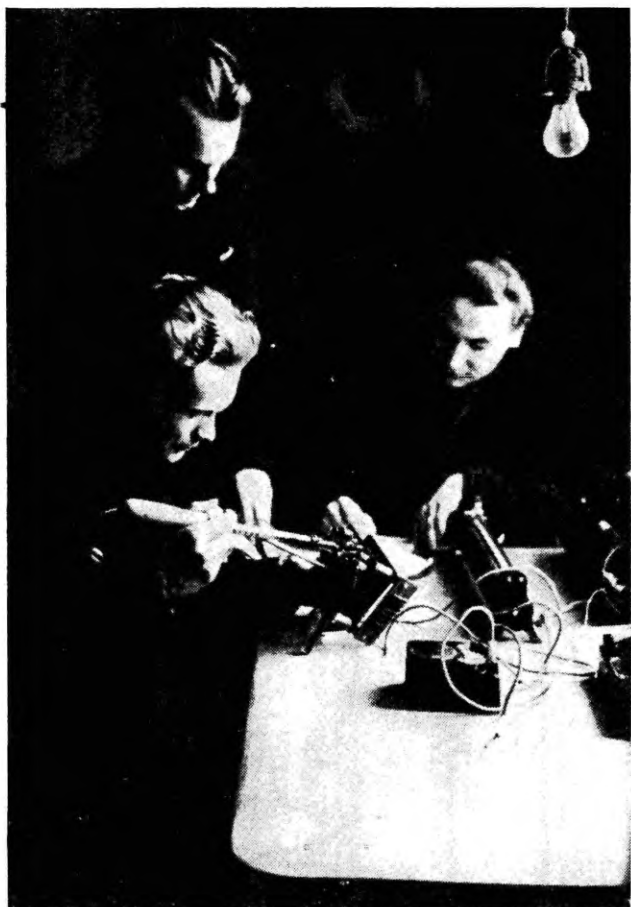
Eesmärgiga ühendada teooriat praktikaga, siduda töökogemusi teadusega, korraldatakse füüsika-matemaatikateaduskonnas loengud tihedas kontaktis praktiliste töödega, kus üliõpilastel avaneb võimalus omandatud teoreetilisi teadmisi kohe rakendada ja iseseisvalt kontrollida tundmaõpitud meetodite tõhusust, aga samuti jälgida oma võimete arenemist. Lisaks loengutega paralleelselt toimuvatele praktilistele töödele korraldatakse igas osakonnas kahel viimasel õppeaastal ulatuslikumaid eripraktikume, kus üliõpilastel on võimalus teostada iseseisvaid praktilisi töid vastavalt oma erihuvidele. Kõigile teaduskonna üliõpilastele on võimaldatud pedagoogiline praktika, mis toimub Tartu keskkoolides. Vastavalt valitud spetsiaalsusele õpib iga üliõpilane oma eriala õpetamise meetodikat ja ajalugu. Viimasest õppeaastast on suur osa reserveeritud lõpetaja iseseisvale tööle — eriseminaridele ja diplomitööle.

Kõigile teaduskonna lõpetajaile avaneb lai tööväli füüsika-, matemaatika- või keemiaõpetajatena keskkoolides. Parimaill lõpetajail on võimalus jääda edasi töötama teaduslikul alal kas kõrgemates koolides või ENSV Teaduste Akadeemia uurimisinstituutides. Suur hulk lõpetajaid leiab huvitavaid töövõimalusi tehaste laboratooriumides ja tööstuslikes uurimisasutistes.

2. Füüsikaosakond.

Et füüsika on oma põhiolemuselt katseline teadus, siis etendab siin loengute ja kirjanduse järgi õppimise kõrval väga suurt osa tegelik töö laboratooriumides — füüsikaliste suuruste mõõtmisest kuni iseseisva eksperimentaalse uurimiseni.

Füüsikaosakonnas korraldavad õpetust geofüüsika, üld- ja eksperimentaalfüüsika ja teoreetilise füüsika kateeder.

Füüsikaosakonna üliõpilased praktikumil.

Geofüüsika kateeder õpetab geofüüsikaharu eriaineid, nagu üldist, sünoptilist ja teoreetilist meteoroloogiat, geofüüsikat, seismoloogiat, hüdroloogiat, okeanograafiat jt. Kateedri tööd abistab kateedri juurde kuuluv Meteoroloogia Observatoorium, täites mitmesuguseid ülesandeid nii ilmaennustuse alal kui ka õhutranspordi teenindamisel.

Et meil, Nõukogude Liidus, pannakse suurt rõhku hüdro-meteoroloogilisele teenistusele, siis on geofüüsikaharu lõpetajail eriti avarad võimalused huvitavale tööle rakendamiseks oma erialal. Ka on geofüüsikal suur tähtsus riigikaitse tugevdamise seisukohalt.

Üld- ja eksperimentaalfüüsika kateeder koos teoreetilise füüsika kateedriga õpetavad üldist füüsikat, aatomiteooriat, relatiivsusteooriat, kvantide mehhaanikat jne. Füüsika praktiliste tööde teostamiseks vajaliku aparatuuri eest hoolitseb üld- ja eksperimentaalfüüsika kateedri juures töötav moodsalt sisustatud mehhaanikatöökoda. Samuti töötab üld- ja eksperimentaalfüüsika kateedri juures üliõpilaste õpiring, mis on võitnud laialdase populaarsuse mitte üksnes üliõpilaskonnas, vaid ka Tartu keskkooliõpilaste peres. Füüsikaosakonna lõpetajad saavad kõik keskkooli füüsikaõpetaja kutse.

3. Matemaatika-mehhaanikaosakond.

Matemaatika-mehhaanikaosakonnas on matemaatilise analüüsi, geomeetria, teoreetilise mehhaanika ja astronoomia kateedrid, kusjuures komplekteerimisele tuleb üks kateeder algebra ja arvuteooria alal.

Rööbiti üldainetega: matemaatiline analüüs, kõrgem algebra, diferentsiaalvõrrandid, analüütiline geomeetria, diferentsiaalgeomeetria jt., mis on ühised kõigile füüsika- ja matemaatika-mehhaanikaosakonna üliõpilastele, õpetavad matemaatilise analüüsi ja geomeetria kateeder veel matemaatikaharu eriaineid, nagu reaalmuutuja funktsiooniteooriat, funktsionaalanalüüsi, integraalvõrrandeid, kõrgemat geomeetriat, mitte-eukleidilist geomeetriat jne. Matemaatilise analüüsi kateedri juures alustab lähemal ajal tegevust üliõpilaste õpiring, mis oma ülesandeks seab andekamate üliõpilaste juhtimise iseseisvale teaduslikule tööle.

Matemaatikaharus on võimaldatud õppimine ka mitte-statsionaarselt (kirja teel) ja eksternidena. Õppetöö on sel korral planeeritud 6 aastale, kusjuures õppekava on ühine statsionaarse õpetusega.

Teoreetilise mehhaanika kateeder korraldab õppetööd teoreetilise mehhaanika, elastsusteooria, hüdro mehhaanika, aeromehhaanika jt. aladel. Kateedri ülesandeks on ka nende meetodite õpetamine, mille kaudu matemaatika leiab praktilist kasutamist kõige mitmekesisematel teadusaladel, s. o. rakendusmatemaatika meetodite õpetamine. Siia kuuluvad eriti analüüsi lähendusmeetodid ja matemaatiline statistika.

Astronoomia kateeder koos Tähetorniga moodustab baasi astronoomiaharule. Kateeder õpetab üldist astronoomiat, sfäärilist, teoreetilist ja praktilist astronoomiat, astrofüüsikat, taevamehhaanikat, stellaarstatistikat jne. Kateedri juurde kuulub Tähetorn, mis asutati 1810. a., omab kuulsusrikka mineviku, mis algas W. Struve maailmakuulsast kaksiktähtede mõõtmisest Fraunhoferi suure refraktori abil (1824—1839), mis oli tol ajal suurim teleskoop maailmas. Ja kuni tänapäevani on Tartu Tähetorn, järgides oma vanu traditsioone, andnud meie maale palju tähtsaid uurimusi ja silmapaistvaid teadlasi.

Matemaatika-mehhaanikaosakonna lõpetajad saavad kõik keskkooli matemaatikaõpetaja kutse.

4. Keemiaosakond.

Keemiaosakond on noorim iseseisev osakond füüsika-matemaatikateaduskonnas. Lisaks praegu olemasolevale anorgaanilise keemia, orgaanilise keemia ja biokeemia kateedritele tulevad veel käesoleval semestril komplekteerimisele analüütilise keemia ja füüsikalise ning kolloidkeemia kateeder.

Uus lähemal ajal valmiv neljakorruseline keemia kateedrite hoone oma avarate, ajakohaste ja hästi sisustatud auditooriumide, laboratooriumide ja kabinettidega loob keemiaosakonna üliõpilastele parimad eeldused edukaks õppetöök.

Keemia kateedrid korraldavad õppetööd järgmistest ainetes: anorgaaniline keemia, kvalitatiivne ja kvantitatiivne analüüs, füüsikaline ja kolloidkeemia, orgaaniline keemia jt.

Ka keemiaosakonna lõpetajad saavad kõik keskkooli keemiaõpetaja kutse, kuid võivad rakenduda ka oma erialal teaduslikule tööle.

Dots. G. Kangro,

TRÜ Füüsika-matemaatikateaduskonna dekaan.

Loomaarstiteaduskond.

TRÜ Loomaarstiteaduskond kuulub Nõukogude Liidu nende 35 kõrgema õppeasutiste hulka, kus valmistatakse ette loomaarste. Meie järjekindlalt arenev loomakasvatus vajab üha suuremal määral kaadrit veterinaaralal. Kasvatavat vajadust loomaarstide järele NSV Liidus näitab kõrgemate veterinaar-õppeasutiste pidev juurdekasv. Kui 1916. a. oli üle kogu Vene riigi 4 veterinaarinstituuti, siis peale Oktoobrirevolutsiooni kasvas nende arv NSV Liidus järgmiselt: 1920. a. — 9, 1926. a. — 11, 1930. a. — 17, 1935. a. — 23, 1940. a. — 28, ja 1948. a. on veterinaarinstituutide arv 35.

ENSV põllumajanduse põhiliseks tootmisharuks on loomakasvatus. Kõrgetoodangulise piimakarja produktsiooni suurendamine ja lihatootmine arenenud seakasvatuse näol on meie loomakasvatajaile lähemate aastate tähtsamaks tegevuseesmärgiks. Veterinaararstidel lasub vastutusrikas ülesanne kaasa aidata loomakasvatuse produktiivsuse tõstmisele.

ENSV põllumajanduse ümberkorraldamine sotsialistlikule alusele toob paratamatult kaasa vajaduse suurendada meie veterinaarala eriteadlaste kaadrit.

Aastast 1944 kuni käesoleva ajani on veterinaarteaduskonna lõpetanud ainult 25 inimest. Pärast fašistlikku okupatsiooni 1944. a. esimesele kursusele sisseastunud üliõpilased lõpetavad teaduskonna 1949. aastal. Sellest nähtub, et meil on suur puudus veterinaararstidest.

Teaduskonnas toimuv õpetegevus on jaotatud kümne kateedri vahel. Õppeaeg vältab viis aastat. Õppeaineteks on: marksismi-leninismi alused, vene keel, poliitiline ökonomia, ladina keel, sõjaasjandus, kehaline kasvatus, füüsika, anor-

gaaniline ja analüütiline keemia, orgaaniline ja bioloogiline keemia, botaanika, zoologia, koduloomade anatoomia, histoloogia ja embrüoloogia, füsioloogia, mikrobioloogia ja farmakoloogia ning retseptuur, patoloogiline füsioloogia, patoloogiline anatoomia ja lahangud, sisehaiguste kliiniline diagnostika, operatiivkirurgia ja topograafiline anatoomia, sünnitusabi ja kunstlik seemendus, mittentakavate sisehaiguste patoloogia ja teraapia, veistehaigused, kirurgia, ortopeedia, oftalmoloogia ja diagnostika, sõjaline välikirurgia, parasitoloogia ja invasioonhaigused, veterinaarsanitaarekspertiis, epizootoloogia, koduloomade söötmine ja loomakasvatus, hobusekasvatus, eksterjööri- ja rakendusõpetus, väikeloomakasvatus, loomatervishoid, piimahügieen, kodulindude haigused, kalade haigused, karusloomade haigused, mesilaste haigused, veterinaargaasikaitse, toksikoloogia, sõjaväe veterinaarteenistus ja veterinaarorganisatsioon ning kohtulik veterinaarteadus.

Esimese ja teise õppeaasta vältel omandavad loomaarstiteaduskonna üliõpilased teadmisi marksismi-leninismi alustes, vene ja ladina keeles, loodusteaduslikes ainetes, anatoomias ja histoloogias, mis on ettevalmistuseks ja aluseks pärastiseks tööks kitsamal erialal. Alates kolmandast õppeaastast toimub erialaline ettevalmistus.

Õppetöö toimub loengute, demonratsioonide, konsultatsioonide ning laboratoorsete, kliiniliste ja menetluspraktikumide näol. Loengute ja praktiliste tööde sisu on fikseeritud õppekavades ning nende ulatuse ja ajalise paigutusega õppeplaanis tuleb tutvuda teaduskonna dekanaadis. Loengud on mõeldud peamiselt teoreetiliste teadmiste omandamiseks, kuna aga praktilisi teadmisi omandavad üliõpilased vastavalt praktilistel töödel. Seepärast on iga aine loengute kõrval ette nähtud ka praktilised tööd.

Neljandal ja viiandal õppeaastal toimub oluline osa õppetööst laboratooriumides ja kliinikutes, kus ravitakse kõiki koduloomi. Ravivõtteid lastakse toimetada ka üliõpilastele professorite ja assistentide juhtimisel ning kontrolli all.

Õppetöö edukuse huvides on vajalik, et üliõpilased loengute ja praktiliste tööde kõrval töötaksid ka iseseisvalt terve semestri vältel. Seetõttu on teaduskonnas erilist tähelepanu pööratud üliõpilaste iseseisva töö korraldamisele. Juba õppe-

aine teoreetilise osa käsitlemisel püütakse seda silmas pidada, suunates üliõpilasi kodustele töödele, konsultatsioonidele ja kontrolltöödele. Eriti intensiivselt aga rakendatakse üliõpilasi iseseisvale praktilisele ja kliinilisele tööle. Praktiliste kogemuste süvendamiseks toimub esimese ja teise õppeaasta järele suvel õppepraktika, mille vältel üliõpilased töötavad eeskujulikumates loomakasvatusmajandites. Kolmandal, neljandal ja viiendal õppeaastal siirduvad üliõpilased suveks parematesse veterinaarjaoskondadesse ja kliinikutesse praktikale.

Üliõpilasi abistatakse semestri vältel aine omandamisel konsultatsioonide korraldamisega. Konsultatsioonide korraldamine õppejõudude ja üliõpilaste vahel toimub süstemaatilisel. Konsultatsioonidel selgitatakse, milliseid raskusi, vigu ja puudusi esineb aine omandamisel, ning abistatakse nende kõrvaldamisel.

Igale semestrile järgneb eksamisessioon. Sessioonil on üliõpilane kohustatud õiendama teatava arvu eksameid. Nende tulemuste järgi hinnatakse iga üliõpilast ja kõigile, kes on õppetöös edukad, s. o. kes järjekindlalt sooritavad kõik eksamid ja arvestused, makstakse õppeaja vältel stipendiumi. Neile üliõpilastele, kes on õiendanud tähtajaliselt kõik nõutavad eksamid hindega «väga hea», makstakse 25% võrra suurendatud stipendiumi.

Viienda kursuse lõpul, pärast eksamite sooritamist kõigis aineis, toimuvad riigieksamid vastavate komisjonide ees. Riigieksamite aineteks on: 1) marksismi-leninismi alused, 2) parasitoloogia, 3) epizootoloogia, 4) mittenakkavate sisehaiguste eripatoloogia ja teraapia, 5) kirurgia ning 6) sõjapäe veterinaarteenistus.

Loomaarstiteaduskonna lõpetajad omandavad veterinaararsti kutse, mille kohta neile antakse välja vastav diplom. Et õppimine selles teaduskonnas on seotud rohkete praktiliste töödega, siis osutub kutsealalisele tegevusele siirduv teaduskonna lõpetaja juba teataval määral võimeliseks iseseisva loomaarstina-praktikuna töötama.

Veterinaararsti tegevus on mitmekesine. Suurem osa lõpetanuist siirdub maale veterinaarjaoskondadesse. Siin tuleb neil aktiivselt sotsialistlikust ülesehitustööst osa võtta, populariseerides oma teadmisi kõige laiemates rahvamassides

ja olles neile abistajaks ning nõuandjaks nii loomatervishoiu-
listes, loomakasvatuslikes kui ka loomsete elatusvahendite
kontrolliga seoses olevais küsimustes. Neil tuleb: a) anda
juhendeid, kuidas ära hoida nii nakkushaigusi kui ka mitte-
nakkavaid haigusi koduloomadel ja tarviduse korral anda
veterinaararstlikku abi juba haigestunud loomadele, b) anda
juhendeid loomapidamistingimuste parandamiseks, samuti
ka loomatervishoiu nõuetele vastavate ehitiste püstitamises
nii koha valiku, sisustise kui ka selle otstarbeka paigutuse
osas. Mitmed nakkus- kui ka parasitaarsed haigused on
seotud pinnasega, mistõttu jaoskonna-veterinaararstil tuleb
nõuandjaks olla ka pinnase tervenduse alal. Jaoskonna-vete-
rinaararst ei pääse mööda ka loomakasvatuslikest küsi-
mustest.

Teiseks suuremaks veterinaararstide tegevusalaks on
toiduainetetööstus, kus nad liha-, piima- ja kalaproductide
tootmisel teostavad eriteadlastena kontrolli. See veterinaar-
arstide tegevus, mida nimetatakse veterinaar-sanitaareks-
pertiisiks, toimub nii loomsete elatusvahendite töötlemise
asutistes kui ka loomariigist pärinevate productide turusta-
misel linnades. Siin ei tule valvata mitte üksnes selle järele,
et loomsed elatusvahendid pärineksid tervetelt loomadelt,
vaid ka selle üle, et loomariigist pärinevaid toiduaineid säilita-
taks otstarbekohaselt ja et nende ümbertöötamine toimuks
vastavalt tervishoiunõuetele. Nii linna- kui ka jaoskonna-
veterinaararstidel tuleb valvata loomsete toorsaaduste
ladude, transpordi ning producte ümbertöötavate asutiste
üle. Rida veterinaararste töötab raudtee- ja vesitranspordi
alal, valvates nii elusloomade kui ka loomsete toorsaaduste
transpordi üle, et vältida nakkushaiguste levikut transpordi
kaudu.

Teatud arv veterinaararste võib leida rakendust labora-
tooriumides (Tallinnas ja Tartus), kus surnud või haigestu-
nud loomadelt pärineva materjali põhjal selgitatakse haiguse-
või surmapõhjusi. Peale selle on veterinaararstid tegevad
seerumlaboratooriumis, kus valmistatakse mitmesuguseid
seerumeid ja preparaate loomade raviks ja kaitseks haiguste
vastu. Veterinaararstid tegutsevad ka loomaparasitide
uurimise ning tõrjega. Askoli laboratooriumides on veteri-
naararstid tegevad loomanahkade analüüsi alal, vältides

seega inimestele ja loomadele kardetava haiguse — siberi katku levikut loomanahkade kaudu. Ka Tartu Riikliku Ülikooli Loomaarstiteaduskond ja Eesti NSV Teaduste Akadeemia asutised vajavad noori andekaid veterinaararste, kellest peavad kujunema praeguste töötajate abilised ja nende töö jätkajad.

Nagu kõigest eeltoodust nähtub, saavad loomaarstiteaduskonna üliõpilased nii ühiskondliku kui ka mitmekülgse loodusteadusliku hariduse, mistõttu nende tulevane tegevusväli on küllaldaselt mitmekesine ja avar.

Dots. E. Peebsen,
TRÜ Loomaarstiteaduskonna dekaan.

Bioloogia-geograafiateaduskond.

A. Bioloogiaosakond.

Bioloogiaosakond valmistab ette biolooge-botaanikuid ja biolooge-zoologe. Esimesel ja teisel kursusel õpitakse aineid, mis on ühised kõigile selle osakonna üliõpilastele. Kolmandast kursusest peale algab harunemine. Mõned ained jäävad nüüdki ühisteks, erilise tähtsuse aga omavad kummaski haruspetsiaalsed ained.

Peale üldülikooliliste ainete (marksismi-leninismi alused, sõjaline ettevalmistus, vene keel) õpetatakse esimesel ja teisel kursusel järgmisi aineid: füüsikat, anorgaanilist ja analüütilist keemiat, füüsikalist ja kolloidkeemiat, orgaanilist keemiat, inimese anatoomiat, üldist bioloogiat, selgrootute zooloogiat, selgroogsete zooloogiat, taimeanatoomiat ja morfoloogiat, alamaid taimi, kõrgemaid taimi, geoloogiat ühes paleontoloogiaga. Kõigis neis ainetes peetakse loenguid, mille kõrval aga on suur tähtsus praktilistel töödel. Füüsikas seisavad need tööd katsete korraldamises täpsete aparaatide abil füüsikaliste nähtuste uurimiseks, keemias keemilistes katsetes ja analüüsides. Zooloogias prepareeritakse loomi nende anatoomilise ehitusega tutvumiseks ja valmistatakse ning uuritakse mikroskoopilisi preparaate kudede ehituse tundmaõppimiseks. Sedasama tehakse taimedega botaanilistes praktikumides. Neid töid tehakse kateedrite juures olevates laboratooriumides. Loomi tundma õppida on võimalik Zoologiamuuseumis, mis sisaldab rikkalikke loomade kollektsioone. Hea ülevaate taimeriigist annab Botaanika-aed, mis jaguneb mitmeks osakonnaks. Süstemaatikaosakonnas on taimed istutatud sugukondade järgi, peale selle sisaldab aed taimegeograafilisi osakondi: Alpi osakond,

Bioloogia-geograafiateaduskonna praktikandid Neitsijärvel.

Kaukaasia osak., Siberi osak., Kaug-Ida osak., Eesti osak.; on olemas ka ravimtaimede osakond, kus näeme tähtsamaid farmaatsias kasutatavaid taimi, ja bioloogiaosakond, milles taimed on rühmitatud nende chituse ja elutaliluste iseärasuste alusel. Nõudlikumad välismaised taimed kasvavad kasvuhoonetes, kus eriti kaktuste ja orhideede osakonnad suurt huvi pakuvad.

Tähtsaks täienduseks õppeaasta vältel tehtud praktilistele töödele on nn. akadeemiline praktika. See korraldatakse kevadel pärast esimese ja teise kursuse töö lõppu ja kestab kummalgi korral neli nädalat. Selle vältel tehakse ekskursioone Tartu ümbrusse ja kaugemale (Ahja jõe, ülikooli õppemetskonda Kastre-Peravallas jm.), õpitakse looduses loomi ja taimi vaatlema, neid määrama, koguma ja kollektsioone koostama.

Järgnevatel kursustel jäävad ühisteks aineteks botaanika- ja zooloogiaharule taimefüsioloogia, loomafüsioloogia, bio-

keemia, geneetika ühes selektsiooni alustega, bioloogia ja darvinismi ajalugu, kuna zooloogiaharu eriaineteks on histoloogia, loomade ökoloogia, embrüoloogia ühes arenemismehhaanikaga, zoogeograafia, entomoloogia, histoloogia eriküsimusi, hüdrobioloogia, üldine antropoloogia, valitud peatükke zoologiast. Botaanikaharus on eriaineteks mikrobioloogia, valitud peatükke kõrgemate taimede kursusest, taimede arenemisbioloogia, taimegeograafia, geobotaanika, raku erifüsioloogia, taimeökoloogia, valitud peatükke alamate taimede kursusest. Ka kõigis neis ainetes toimuvad kõrvuti loengud ja praktikumid. Peale selle on aga neljandal kursusel kahe semestri vältel eripraktikum, kus õpitakse zooloogia või botaanika erilisi laboratoorse uurimise tööviise.

Kahe suve vältel, pärast kolmanda ja neljanda kursuse lõppu, toimub menetluspraktika, kummalgi korral 9 nädala ulatuses. Menetluspraktikale lähetatakse üliõpilased mõne puht-teadusliku või rakendusliku uurimisasutise juurde, kus nad süvenevad neis asutistes tehtavasse töösse. Zooloogid töötavad näiteks Üleliidulise Merekalanduse ja Okeanograafia Teadusliku Uurimisinstituudi Tallinna Osakonnas, kus uuritakse meie mere loomastikku, või neid saadetakse ENSV Teaduste Akadeemia või ka ülikooli enda laboratooriumidesse. Botaanikud töötavad ülikooli Botaanika-aias, ENSV Teaduste Akadeemias või Riiklikus Jõgeva Sordi- parandusjaamas. Menetluspraktika läbiviimiseks on ka ülikoolil endal bioloogiajaam mere ääres, kus ülikooli õppejõudude juhatusel on võimalik töötada nii zooloogia kui ka botaanika alal. Menetluspraktikal omandatud kogemuste ja kogutud materjali põhjal koostavad üliõpilased väikese uurimistöö, nn. diplomitöö. Selle kirjutamine toimub viiendal kursusel mõlema semestri vältel.

Ülikooli lõpudiplom antakse välja peale riigieksamite õiendamist. Riigieksamateks on: 1) marksismi-leninismi alused, 2) diplomitöö kaitsmine, 3) zooloogia (zooloogiaharus) või botaanika (botaanikaharus). Riigieksamatele ettevalmistamiseks antakse aega 1—2 kuud.

Bioloogi-botaaniku või bioloogi-zooloogi kutsega ülikooli lõpetajad omandavad õiguse astuda teaduslike tööjõududena ametisse sellesarnastesse uurimisasutistesse, kus nad sooritasid oma menetluspraktika. Ühtlasi aga omandavad kõik

lõpetajad keskkooliõpetaja kutse. Ettevalmistamine õpetaja-kutsele toimub kõige muu töö kõrval. Kolmandal kursusel õpitakse psühholoogiat, neljandal pedagoogikat ja looduslooo õpetamise metoodikat ning viiendal kursusel toimub pedagoogiline praktika mõnes Tartu keskkoolis.

Lõpetajad, kes õppeaja vältel on osutanud erilist andekust, huvi ja püsivust teaduslikuks tööks ja kelledest on loota, et neist võiksid edaspidi kujuneda õpetlased, kes on suutelised teadust edasi viima ja olema väärilisteks õppejõududeks ülikoolile, jäetakse ülikooli juurde ette valmistuma esimese teadusliku kraadi omandamiseks. Selleks tuleb lõpetajal vastavate eksamite põhjal astuda aspirantuuri. Aspirantuur kestab kolm aastat. Selle aja vältel peab aspirant õiendama mõned teoreetilised eksamid, pidama teatava arvu teaduslikke referaate ja kogemuste omandamiseks õppetöös töötama abiõppejõuna kaasa vastava kateedri juures. Käsi-käes sellega peab ta valmistama uurimistöö, mis sisaldab uusi teaduslikke resultaate. See uurimistöö — kandidaadidissertatsioon — tuleb avalikule kaitsmisele, mille õnnestumise puhul TRÜ Õpetatud Nõukogu dissertandile kinnitab bioloogiliste teaduste kandidaadi kraadi.

Kandidaadikraadi omajail on õigus asuda kõrgeima teadusliku kraadi — bioloogiliste teaduste doktori kraadi omandamisele. Selleks tuleb valmistada ja edukalt kaitsta suurem ja teadust oluliselt rikastav uurimistöö — doktori-dissertatsioon.

Prof. A. Vaga,
TRÜ Bioloogia-Geograafiateaduskonna
dekaan.

B. Geoloogiaosakond.

Millistele elukutsetele valmistab TRÜ Bioloogia- ja Geograafiateaduskonna geoloogiaharu?

Geoloogia ala eriteadlased on otsitumaid töötajaid maapõuevarade uurimise ja selgitamise töös. Geolooge ei ole vaja mitte üksnes uute maavarade otsimisel-uurimisel, vaid ka juba töötavate kaevanduste juures on tavaliselt ikka vaja nende tööjõudu. Nendest vajadustest on ette määratud geoloogide rakendamise võimalused: ENSV-s töötab rida kaevandusi, mis seni ei ole varustatud kaevandusgeoloogidega, samuti on väljaspool ENSV piire teistes liiduvabariikides samal alal tööjõudu vaja. Pidev vajadus on geoloogide järele Geoloogiaministeeriumi süsteemis uute maavarade leiukohtade uurimiseks, veegeoloogia selgitamiseks ja kõigi teiste nendega seotud tööde juhtimiseks. Tervel real teistel NSVL-i ministeeriumidel on geoloogilise uurimise osakonnad, kus vajatakse geolooge samal otstarbel (Sõe- ja Naftatööstuse Ministeerium. Põlevkivi Peavalitsusega, kelle peamine tegevusala on ENSV-s, Mustade ja Värviliste Metallide Ministeeriumid). Peale selle vajavad geolooge kõik projekteerivad ettevõtted ehitustööde kõige mitmekesisematel aladel, sest iga ehitise rajamisel on vältimatu ehitise aluse omaduste selgitamine, mida ei saa teostada ilma geoloogiata.

Peale selle on aga veel teaduslikul alal töötamise võimalus ENSV Teaduste Akadeemia ja kõrgemate koolide juures. On ju ENSV aluspõhi rikas maavarade paleontoloogiliste jäänuste poolest ja samuti on meil mitmesuguseid veel lahendamata geoloogilisi ja geograafilisi põhiprobleeme. Kõik need tegevusalad on seda laadi, et nad nõuavad töötajate mitmekesisest tegutsemist nii väljas looduses kui ka laboratooriumis ja raamatukogus. Seega ei suru need erialad töötajaid kitsastesse bürooruumidesse, vaid võimaldavad liikumist vägagi laiadel aladel.

Kuidas valmistatakse geoloogiaharus ette eriteadlasi?

TRÜ-l on geoloogia jaoks vastavad laboratooriumid-instituudid ja kokku kolm kateedrit kitsamatel erialadel, kõnelemata kogu ülikooli aparaadist abiteaduste alal, nagu matemaatika, füüsika, keemia, bioloogilised teadused jne. Need laboratooriumid-instituudid on varustatud kõigi olulisemate õppe- ja töövahenditega nii loenguteks ja praktilisteks harjutusteks kui ka iseseisvaks tööks. Üsna rikkalikud on raamatukogu ja muuseumikogud, mida üliõpilased võivad kasutada. Peale loengute vastavalt õppekavadele pannakse suurt rõhku praktilistele harjutustele, eriti just väljas looduses, kus õppijad peavad harjuma vaatlema, teostama vajalikke uurimisvõtteid ja koguma tõendmaterjali läbitöötamiseks. Nii ei toimu ettevalmistus mitte ainult kirjan-duse ja loengute põhjal, vaid elavas töös ning tegevuses.

Millised eeldused on vajalikud või soovitavad nendele erialadele suunduvatel üliõpilastel?

Kõigepealt on vaja loomulikku huvi ja armastust loodus-teaduste vastu üldiselt, eriti aga kivististe ja mineraalide-kiviliikide vastu. On soodne, kui juba keskkoolis on tege-lud nende küsimustega ka väljaspool ametlikku õppekava, kuid vajalikke eelteadmisi võib omandada ka ülikoolis. Tingimata on vajalik kalduvus rännakuteks ja uurimisteks looduses endas ning selle eeldusena füüsiline vastupidavus. Raskusi ei pea tegema ruumiline kujutlusvõime, sest seda on vaja nii maapinna kui ka maapõue olude selgitamisel. Samuti ei pea raskusi tegema manuaalne töö, sest seda tuleb vaja nii õppimise ajal laboratoorselt tegutsedes kui ka hiljem juba ametis olles.

Kuid kõik need eeldused ei ole vajalikud sellises ulatuses, mida normaalse tervisega ja normaalsete võimetega noor inimene ei suudaks omandada ülikoolis õppimise aja jooksul. Seetõttu suundugu siia igaüks, kes tahab aktiivselt tegutseda maapinna või maapõue uurimise alal, kus on suuri võimalusi kaasa aidata põhiliste teadus- ja tööstusharude arendamisel.

Prof. A. Luha.

C. Geograafiaosakond.

Bioloogia-geograafiateaduskonna geograafiaosakond töötab omaette osakonnana alles 1947. aastast alates, olles seega nooremaid meie ülikoolis. Osakonna moodustab praegu üks geograafia kateeder, mis on asutatud 1919. a. Tulevikus, kui osakonna töö täielikult välja kujuneb, on kavas veel kahe kateedri juurdeasutamine. Praegu töötab osakonnas alles kolm esimest kursust nelja õppejõu juhatusel.

Õppeaeg geograafia alal kestab TR Ülikoolis 5 aastat. Mitmesuguste geograafiliste põhiainetega (üldine füüsiline geograafia, maailma füüsiline ja majandusgeograafia, NSV Liidu füüsiline ja majandusgeograafia jne.) kõrval õpitakse tundma ka tervet rida geograafilisi kõrval- ja abiteadusi (geodeesia ja kartograafia, geoloogia, hüdroloogia, mulla-geograafia, taimegeograafia, loomageograafia jne.), millele lisanduvad muidugi veel üldülikoolilised ained. Rõõbiti loengutega on õige rohkesti praktilisi töid ning seminariharjutusi. I õppeaastal toimub akadeemiline praktika geodeesias, geoloogias ja meteoroloogias, II õppeaastal kompleksne geograafiline välispraktika, mõlemal suvel 6 nädalat. Välispraktika toimub osalt Tartu lähemas ümbruses, suuremalt osalt aga mitmel pool mujal Eesti NSV-s. III ja IV kursusel toimub menetluspraktika, millel üliõpilased vastava juhenduse järgi töötavad juba iseseisvalt mitmesuguste geograafiliste probleemide lahendamisel. Menetluspraktikat on võimalik sooritada ka teiste NSV Liidu ülikoolide juures, võttes osa mitmesugustest ekspeditsioonidest jne. Viimane, V õppeaasta on ette nähtud peamiselt diplomitöö kaitsmiseks ning riigieksamiks.

Geograafia kateedri juures olev Geograafia Kabinett omab rikkaliku erialalise raamatukogu (ca 6000 köi-

det), milles teaduslike tööde kõrval leidub geograafilisi ajakirju, kõikide tuntumate maadeuurijate reisikirjeldusi, kaardikogu paljude haruldaste vanemate kaartidega jne. Osakonnal on avar valge joonistussaal, kus peetakse ka loenguid, seminariruum, mis vabal ajal on üliõpilaste kasutada, jne.

Osakonna juures töötab üliõpilaste teaduslik geograafiring, mis suunab noorte üliõpilaste teaduslikku uurimistööd, korraldab referaatkoosolekuid, teostab ekskursioone ning matku nii Eesti NSV ulatuses kui ka NSV Liidu teistesse vabariikidesse. Ring on võtnud oma töökavva Eesti NSV alevikkude geograafilise uurimise, millisel alal üksikud ringi liikmed on saavutanud juba häid tulemusi.

Suurem osa geograafe asub peale ülikooliõpingute lõpetamist tööle õpetajaina keskkoolides. Parimail lõpetajail on võimalus ülikooli juures edasi õppida või suunduda tööle mitmesugustesse teaduslikesse uurimisasutistesse.

Dots. E. Varep.

Põllumajandusteaduskond.

Agronoomidel on Eesti NSV põllumajanduses väga suured ja vastutusrikkad ülesanded täita. Neil tuleb teha tõsist tööd põllumajanduse sotsialistliku sektori arendamise, külvipindade laiendamise, põllukultuuride viljakuse tõstmise, põllumajanduse mehhaniseerimise, loomakasvatuse arendamise jt. aladel. Neid ülesandeid suudavad Nõukogude Eesti agronoomid vaid siis hästi täita, kui nad selleks on nii ideoloogiliselt kui ka erialaliselt kõigiti küllaldaselt ette valmistatud.

Eesti NSV-s valmistab kõrgema agronoomilise haridusega eriteadlasi ette TRÜ Põllumajandusteaduskond, kuhu pääsevad pärast vastavate sisseastumiseksamite sooritamist peale üldhariduslike keskkoolide lõpetajate ka põllumajanduslike tehnikumide lõpetajad. Sisseastumiseksamid toimuvad põllumajandusteaduskonnas eesti ja vene keeles ning kirjanduses, ühes kolmest võõrkeelest (kas inglise, saksa või prantsuse), keemias ja füüsikas.

Põllumajandusteaduskonnas kestab õppetöö praegu kehiva õppeplaani alusel 4 aastat kursusesüsteemi alusel, kusjuures edasipääsemine järgmisele kursusele eeldab eelmise kursuse eksamite ja praktikumide õiendamist täies ulatuses. Praegu töötatakse üldise kava alusel, kusjuures lõpetajad omandavad kõrgema haridusega agronoomi kvalifikatsiooni.

Üldülikoolilisi aineid, nagu marksismi-leninismi alused, poliitiline ökonoomia, vene keel ja sõjaline ettevalmistus, õpetatakse esimesel kursusel.

Üldainetest moodustavad teise rühma peamiselt loodusteaduslikud distsipliinid, nagu botaanika, zooloogia, geoloogia alused ja geodeesia. Teoreetiliste loengute kõrval toimub ka laboratoorne praktika, kusjuures praktikumitundide arv

võrdub peaaegu loengutundide arvuga. Kõik see tagab üliõpilastele igakülgse ettevalmistuse.

Teisel ja osalt ka kolmandal õppeaastal toimuvad loengud distsipliinides, mis on vahepealsed puht-loodusteaduslike ja eriainetega vahel. Nende hulka kuuluvad koduloomade anatoomia ja füsioloogia, taimefüsioloogia, mikrobioloogia, mullateadus ja agrookeemia, fütopatoloogia, maaparandus, põllumajanduslik zooloogia ja põllumajanduse mehhaniseerimine. Neljandal ja osalt juba kolmandal õppeaastal toimuvad loengud eriainetes. Siia kuuluvad põllundusõpetus, taimekasvatus, sordiaretus ja seemnekasvatus, samuti kõik loomakasvatuslikud distsipliinid ning sotsialistlike ettevõtete organiseerimise kursused.

Õppe- ja menetluspraktikumide korraldatakse suvel. Esiimesel suvel toimub õppepraktikum geodeesias ja botaanikas, kummaski 1 nädal. Teisel kevadel ja suvel on ette nähtud 21 nädalat menetluspraktikumi õppemajandis ja 4 nädalat praktikumi põllumajanduse mehhaniseerimise alal ning kolmandal suvel 8 nädalat praktikumi põllumajanduslikes katsejaamades ja 10 nädalat agrobüroodes ja MTJ-des.

Õppetöö teostamine põllumajandusteaduskonnas toimub praegu 11 kateedril. Need omavad vajalikke õppeasutisi, kabinette, laboratooriume ja katsepõlde. Peale õppetöö teostavad kateedrid teaduslikke uurimistöid aktuaalsete põllumajanduslike küsimuste lahendamiseks.

Menetluspraktikumide ja katse- ning uurimistööde korraldamiseks on põllumajandusteaduskonnal Raadil Õppe- ja Katsemajand. See on Eesti NSV-s suurim majand, mis omab üle 2000 ha põllumajanduslikku maad. Praegu on põllumajandusteaduskonnal käsil Raadi Õppe- ja Katsemajandi kujundamine eeskujulikuks sotsialistlikuks suurmajandiks. Selles majandis rakendatakse eesrindlikku nõukogude agrotehnikat, mille positiivseid tulemusi võib juba nüüd näha. On taastatud hooneid, sisse viidud põlluheina süsteemilised külvikorrad ja saigid on juba nüüd tõusnud sõjaeelsele tasemele.

Õppimine põllumajandusteaduskonnas on küllaltki raske ja nõuab üliõpilastelt täiepingelist tööd. Neil tuleb sooritada nelja aasta vältel kokku 44 eksamit ja 48 arvestust, seega

langeb igale semestrile keskmiselt 5—6 eksamit ja 6 arvestust.

Peale tavaliste eksamite ja arvestuste toimuvad studiumi lõpul riigieksamid taimekasvatuses, loomakasvatuses ja põllumajanduslike ettevõtete organiseerimises ning marksismi-leninismi alustes.

Vajadus kõrgema agronoomilise haridusega kaadri järele on praegu väga suur. Ajavahemikus 1947.—1950. aastani on tarvis anda meie põllumajandusele täiendava kaadrina 1100 kõrgema haridusega eriteadlast. Meie põllumajandusteaduskond suudab nimetatud ajavahemikul anda aga kõigest umbes $\frac{1}{5}$ sellest arvust. Siit nähtub, kui suureks jääb kõrgema agronoomilise haridusega kaadri vajadus lähemas tulevikus. Eriti vajatakse agronoomi maal sovhoosides, kolhoosides, masina-traktorijaamades, agrobüroodes, kuid samuti ka Põllumajandus- ja Sovhooside Ministeeriumi kesk-asutistes. Peale otsese tootmistegevuse vajatakse agronoomi ka õppe- ja teaduslikes asutistes.

Need, kes on oma õpingud eeskujulikult lõpetanud ja kel on huvi ning kalduvusi teaduslikuks tööks, võivad leida rakendust ENSV Teaduste Akadeemia süsteemis. Paremad lõpetajad võivad pääseda ka aspirantuuri, et ette valmistuda õpetegevuseks ülikoolis eneses.

Kõigil keskkooli edukalt lõpetanudil, kes tunnevad huvi põllumajanduse vastu, tuleks siirduda Tartu Riikliku Ülikooli Põllumajandusteaduskonda kõrgema agronoomilise hariduse omandamiseks, sest lähemal aastail on tarvis meie sotsialistliku põllumajanduse taset tunduvalt tõsta vastavalt viis-aastaku plaanile, mille täitmise edu tagab ka hästi kvalifitseeritud kaadri olemasolu.

Dots. H. Sutter,
TRÜ Põllumajandusteaduskonna
prodekaan.

Kehakultuuriteaduskond.

TRÜ Kehakultuuriteaduskond kasvatab Eesti NSV-le kõrgema haridusega kehakultuurijuhte, kelle järele tuntakse meil suurt vajadust. Et vastuvõtt teaduskonda toimub võistluse korras, siis peavad sisseastujad olema kehaliselt arenenud ja terved, tundma tõsist huvi kehakultuuri vastu ning sooritama võrdselt teistesse teaduskondadesse kandideerijatega ülikooli sisseastumise eksamid eesti ja vene keeles ning kirjanduses, ühes võõrkeeles (kas saksa, prantsuse või inglise), keemias, füüsikas ja lisaks veel kehalised katsed ujumises, võimlemises, kergejõustikus ja mängudes. Ka kehaliste katsete tulemused on oluliseks kriteeriumiks teaduskonda astujate paremusjärjekorra määramisel, sellest viimastest aga sõltub otseselt kas üliõpilaseks vastuvõtmine või keeldumine, sest vastuvõetavate kontingent on piiratud.

Keskoolide lõpetajad, kes soovivad astuda kehakultuuri-teaduskonda, peavad viivitamatult asuma tõsiselt õppima eriti ujumist ja kergejõustikku. Ujumisstiilide puhtuse tundmine pole esijoones tähtis (seda omandatakse juba üliõpilasena), küll aga on tähtis üldine ujumisoskus.

Õppeaeg kestab teaduskonnas 4 aastat. Õppeaineiks on: 1) üldained, 2) arstiteaduslikud ained, 3) pedagoogilised ained, 4) kehakultuuriained.

Üldainete hulka kuuluvad need, mis on ka teistes teaduskondades õppeainete kavva võetud, nimelt marksismi-leninismi alused, poliitiline ökonomia, vene keel ja sõjaline ettevalmistus.

Meditiinilistest ainetest kuulatakse arstiteaduskonna juures anatoomiat, füsioloogiat ja keemiat, tervishoiu, arstliku kontrolli, ravivõimlemise ja massaaži kursust, ortopeediat ja spordivigastuste eriainet, samuti haigusõpetust. Peda-

googilistest ainetest loetakse ajaloo-keeleteaduskonna juures kehakultuuriteaduskonna üliõpilastele pedagoogikat, psühholoogiat, pedagoogika ajalugu ja didaktikat, samuti korraldatakse pedagoogilist praktikat.

Kehakultuuriaineiks on kehakultuuri ajalugu, kehalise kasvatus meetoodika, võimlemine, suusatamine, kergejõustik, ujumine, spordimängud, vehklemine ja poks. Fakultatiivsed ehk vabatahtlikult õpitavad alad on ratsutamine, raskejõustik, automootorsport, purjesport, jalgrattasõit, muusika algõpetus ja diktsioon.

Õppetöö toimub küllalt põhjalikult ja noortel, kel on omandatud teaduskonda astumise momendiks juba teatav arenemistase spordi alal ja kes jätkavad ka teaduskonnas oma õpinguid täie tõsidusega, on väljavaade saada väga hea ettevalmistusega kehalise kasvatus õpetajaks. Paremaile lõpetajaile avaneb võimalus ka teaduslikuks tööks aspirantuuris.

Õppetööd organiseerivad ja juhivad vastavad kateedrid. Praegu on teaduskonnas ujumise, võimlemise, kergejõustiku, mängude, suusatamise, vehklemise, hügieeni ja kehakultuuri teooria kateeder.

Õppejõududeks on eranditult endised aktiivsportlased, kellest rõhuv enamik omab kehakultuuri alal kõrgema hariduse. Teaduskonda juhib dekaanina F. Kudu, tuntud kergejõustiklane ja suusataja.

Kogu õppeaja jooksul toimub kaks talilaagrit ja kolm suvilaagrit teaduskonna oma spordibaasis Pühajärve lähedal Käärikul. Kääriku majandil on kasutamiseks järv, kuhu teaduskonna üliõpilased ja õppejõud ehitasid ujumistorni, stardilauad jne., mistõttu Käärikul saab edukalt ujumist õppida. Käesoleval aastal ehitab teaduskond järve kaldale sportlastele vajaliku sauna ja kergejõustikuväljaku. Teistest õppebaasidest väärivad märkimist kaks head võimlat, mis on hästi sisustatud, samuti ratsabaas Tähtvere sovhoosi juures, tenniseväljak Toome orus ja purjespordibaas Võrtsjärvel.

Üliõpilastele antakse teaduskonna poolt tasuta tarvitamiseks vajalikku spordivarustust, nagu mitmesugust treeningriietust, jalatseid, suuski ühes saabastega jne. Kõik üliõpilased saavad stipendiumi, need aga, kel on kõik eksami hindend «väga head», saavad kõrgendatud stipendiumi.

Kehakultuuriteaduskonna üliõpilased dots. H. Pauskari juhatusel
1948. a. kevadsemestril võimlemas.

Praegu õpib teaduskonnas isegi üks nii edukas üliõpilane, et talle on määratud Stalini-nimeline stipendium.

Pedagoogiline praktika toimub kahel viimasel õppeaastal koolides, ühiskondlikes organisatsioonides ja kõrgemates õppeasutistes.

Pärast teaduskonna lõpetamist võivad lõpetajad asuda töötama keskkoolides kehalise kasvatuses õpetajatena, kehakultuurijuhtidena kehakultuuri- ja spordikomiteedes, treeneritena seltsides, metoodikutena haiglates ravivõimlemise alal jne.

J. Laidvere,
TRÜ Kehakultuuriteaduskonna
dotsent.

Metsandusteaduskond.

TRÜ Metsandusteaduskond on Eesti NSV metsamajanduse ja metsatööstuse kõrgema kvalifikatsiooniga eriteadlaste väljaõppe baasiks.

TRÜ Metsandusteaduskonna õppealalisteks organiteks on 8 kateedrit ja 4 õppebaasi. Kateedritest tegutsevad teaduskonna metsamajandusosakonnas: 1) üldmetsateaduse, 2) metsakasvatuse, 3) metsatakseerimise ja 4) metsabotaniika ning dendroloogia kateeder ja metsatööstusosakonnas: 1) metsatööstuse mehhaniseerimise, 2) puidutehnoloogia, 3) veomasinate ja masinaõpetuse ja 4) insenerkonstruktsioonide kateeder.

Teaduskonna õppebaasideks on: 1) TRÜ Õppe- ja Katsemetskond, 2) metsatööstuse ja metsamajanduse mehhaniseerimise õppe- ja uurimisbaas, 3) teaduskonna raamatukogu ja 4) dendroloogia-aed.

Teaduskonnas vahetult õppetegevust ja teaduslikku uurimistööd korraldavate kateedrite kõrval tegutsevate õppebaaside ülesandeks on teaduskonna kateedritele mitmesuguste õppevahendite valmistamine, konstrueerimine ja hankimine ning teaduskonna üliõpilastele praktikumide korraldamine. Samuti aga teenindavad need baasid teaduskonna kateedreid teaduslike uurimistööde korraldamise organitena.

Kateedrid asuvad Tartus, teaduskonna majas Veski tn. 13 ja Aia tn. 46. Õppebaasidest asub Õppe- ja Katsemetskond Tartumaal Ahja ja Meeksi valla piirides, tsentrumiga Järvseljal, ning dendroloogia-aed TRÜ Raadi Õppe- ja Katsemajandi maa-alal Raadil. Teised õppebaasid asuvad teaduskonna hoonetes Tartus.

Viieaastase õppeaja vältel on võimalus metsamajandusosakonnas kõrgema kvalifikatsiooniga spetsialistiks õppida

Metsandusteaduskonna üliõpilased õppepraktikumil TRÜ Õppe- ja Katsemetskonnas Järveljal.

neil noortel, kes tunnevad huvi bioloogiliste ainete vastu. Selles osakonnas, mille lõpetajad omandavad metsamajandusinseneri kutse, õpitakse osakonna üldainetena kõrgemat matemaatikat, füüsikat, anorgaanilist keemiat, geodeesiat, puiduteadust ja -kaubandust, meteoroloogiat, joonestamist, masinaõpetust koos elektrotehnika alustega, tehnilist mehhaanikat, taimede morfoloogiat ja süstemaatikat, taimede anatoomiat ja füsioloogiat, geoloogiat, mullateadust, puuliikide geneetikat ja selektsiooni koos darvinismi alustega ja hüdrotehnilist melioratsiooni ning eriainetena üldmetsateadust, metsatakseerimist, dendroloogiat, metsakasvatust, metsaentomoloogiat koos zoologia alustega, metsafütopatoloogiat, metsloomade ja lindude bioloogiat ja jahindust, metsamajanduslike tööde mehhaniseerimist, metsakaitset, vaigutamist, ehitusõpetust, metsakasustust, metsamajanduse ökonoomikat, metsakorraldust ja raamatupidamist.

Metsatööstusosakonnas on aga võimalus õppida kahte, nimelt metsatööstuse ja puidutööstuse eriala. Osakonna lõpe-

tajad saavad kas metsatööstus- või puidutööstusinseneri nimetuse. Erialaline eraldumine osakonnas metsatööstuse ja puidutööstuse erialadele teostub alates eelviimasest, s. o. IV kursusest.

Metsatööstusosakonnas baseerub erialaliste ainete õppimine matemaatilis-inseneritehniliste üldainete tundmisel. Vastavalt on siia osakonda sobiv astuda insenerikalduvustega noortel. Osakonna üldainetena õpitakse kõrgemat matemaatikat, füüsikat, anorgaanilist keemiat, geodeesiat, tehnilist joonestamist, teoreetilist mehhaanikat, ehitusmehhaanikat, mehhanismide ja masinate teooriat, masinate detailide õpetust, metallide tehnoloogiat, hüdraulikat, ehitusõpetust, soojusõpetust ja dermodünaamikat, elektrotehnikat, üldmetsateadust ja metsatakseerimist. Metsatööstuse eriala valinud üliõpilastel kuuluvad eriainetena õppimisele: insenerkonstruktsioonide õppeaine, metsatööstuse mehhaniseerimine, metsamaterjalide maistransport, metsamaterjalide vesitransport, sisseadete montaaž ja remont, metsatööstuse ökonomika ja organiseerimine, puiduteadus ja -kaubandus ning raamatupidamine.

Puidutööstuse eriala kõrgema haridusega spetsialistide väljakujundamisel on peale eelnimetatud metsatööstusosakonna üldainete eriaineteks: insenerkonstruktsioonide eridistsipliin, tööpingid ja instrumendid, saetööstus, puidu kivistamine, mehhaaniline puidutööstus, vineeritööstus, materjalide tundmine, tehase sisetransport ja tõstemasinad, tööstuse ökonomika ja organiseerimine, puiduteadus ja -kaubandus ning raamatupidamine.

Kõigi erialade õpetamisel on tähtsateks viimase kursuse õppeaineteks vastavate majandus- ja tööstusharude organiseerimine ning ökonomika õppeained.

Üldteaduskonnaliste õppeainetena õpetatakse lisaks eelnimetatud õppeainetele kujutavat geomeetriat ja orgaanilist keemiat.

Fakultatiivsete õppeainetena on soovijatel võimalus õppida põllumajanduse aluseid, haljastute korraldamist, aiandust ja võõrkeeli.

Õppetöö teostub teaduskonna mõlemas osakonnas enamasti loengutena ja praktikumidena. Põhiainetes aga toimuvad peale selle veel välisõppepraktikumid ja käitisprakti-

kumid. Õppepraktikumid teostatakse eespoolnimetatud õppebaasides — TRÜ Õppe- ja Katsemetskonnas Järveljal, dendroloogia-aias Raadil jne. õppejõudude otsesel juhtimisel.

Käitispraktikumide sooritamiseks suunatakse üliõpilased vastavasse riiklikesse käitistesse, metsamajanduse alal metskondadesse, metsatööstuse alal metsatööstuskeskustesse, metsapunktidesse ja parematesse puidutööstustesse. Käitispraktikumiga antakse viimase kursuse üliõpilastele ühtlasi võimalus materjali koguda ülikooli lõpetamisel nõutava diplomitöö koostamiseks.

Metsandusteaduskonna lõpetajaid ootab oma erialal laialdane tegevusväli. Kõrgema kvalifikatsiooni omandanud eriteadlasel on võimalus siirduda kas administratiivsele erialalisele tööle, pedagoogilisele või teaduslikule alale. Administratiivalal on metsamajandusinseneridel võimalus asuda tööle metskondadesse, metsamajanditesse, ENSV Metsamajandusministeeriumi keskasutise osakondadesse juhtivatele ja insenertehnilistele töökohtadele ning Eesti NSV metsaprojekti süsteemis metsakorralduse tööülesannete täitmisele.

Teaduskonna lõpetajail — metsa- ja puidutööstuse inseneridel — on võimalus siirduda Metsatööstusministeeriumi keskasutisse administratiiv-erialalisele tööle, metsatööstuskeskustesse ja metsapunktidesse ning puidutööstustesse juhtivatele ja kõrgematele erialalistele töökohtadele.

Kõrgema kvalifikatsiooniga eriteadlasi on samuti suurel hulgal vaja pedagoogilisel alal metsamajandus- ja metsatööstustehnikumides, puidutehnikumides ja Tartu Riikliku Ülikooli Metsandusteaduskonna süsteemis.

Metsamajandus- ja metsatööstusinsenere vajab ka ENSV Teaduste Akadeemia Metsandusinstituut rohkete teaduslike uurimistöö teemade läbitöötamiseks.

TRÜ Metsandusteaduskonda metsamajanduse alale siirdugu õppima need noored, kellel on huvi bioloogiliste teaduste ja metsa vastu; metsatööstust ja puidutööstust asugu õppima aga need noored, kelle tugevaks küljeks on matemaatika ning kes tunnevad huvi insenertehniliste ainete, metsa- ja puidutööstuse vastu.

Dots. V. Ritslaid,
TRÜ Metsandusteaduskonna
dekaan.

Mittestatsionaarsest õppimisest TR Ülikoolis.

Rööbiti tavalise (statsionaarse) õppimisega kõrgemates õppeasutistes on NSVL-is suure tähtsuse omandanud ka mittestatsionaarne õppimine, mis toimub kutsetöö kõrval, väljaspool ülikooli või instituuti. Mittestatsionaarne õppimine on reguleeritud mitmete asjaomaste korralduste ja määrustega ning võimaldatud Tartu Riiklikus Ülikoolis esialgu 1) õigusteaduskonnas, 2) ajaloo-keeleteaduskonnas ajaloo- (ajalugu, kunstiajalugu ja arheoloogia) ja keeleteaduseosakonnas (eriharud: eesti keel, kirjandus ja rahvalaule, inglise filoloogia, saksa filoloogia, vene keel ja kirjandus, prantsuse filoloogia) ja 3) füüsika-matemaatikateaduskonna matemaatikaosakonnas.

Mittestatsionaarselt õppida soovijad võetakse üliõpilasteks vastu samas korras (sisseastumiseksamitega) ja samal ajal kui statsionaarsedki üliõpilased.

Endisi Tartu Riikliku Ülikooli ja teiste vastavate kõrgemate õppeasutiste üliõpilasi võetakse mittestatsionaarseks üliõpilaseks vastu samasse teaduskonda (vanematele kursustele) ka ilma sisseastumiseksamiteta, kui neil on õiendatud eksamid vähemalt I kursuse ulatuses.

Mittestatsionaarne õppimine toimub samas ulatuses kui statsionaarnegi, sama õppeplaani kohaselt, kuid tavaliselt on mittestatsionaarne õppetöö planeeritud aasta võrra pikemale ajale. Lõpetajail on samad õigused, mis teistelgi ülikooli lõpetajail.

Mittestatsionaarseile üliõpilastele korraldatakse 1) sissejuhatav õppesessioon (mõnepäevane) kohe pärast sisseastumisekamite õiendamist, 2) talvine õppe- ja eksamisessioon (10 päeva) ja 3) suvine õppe- ja eksamisessioon (20 päeva).

Sessioonidest osavõtt on üliõpilastele kohustuslik ja vastava määruse alusel vabastatakse nad selleks ajaks töölt. Koduks lisatöövormiks mittestatsionaarseile üliõpilastele on kontrolltööd (mõnedes ainetes).

Eksamite õiendamine toimub sessioonide ajal. Arvestades üliõpilaste töö- ja sõiduolusid, on eksamite õiendamine võimaldatud ka väljaspool sessioonide aega.

Mittestatsionaarsed üliõpilased maksavad õppemaksu pooles suuruses sellest, mis on ette nähtud statsionaarseile. Opetajatena töötavad mittestatsionaarsed üliõpilased, kes oma õpinguis rahuldavalt edasi jõuavad (kõiki eksameid ja arvestusi ettenähtud aegadel õiendades), vabastatakse sellekohase sooviavalduse esitamisel õppemaksust.

Opetajate-üliõpilaste ja juriidilisel alal töötavate üliõpilaste sõit õppesessioonidele ja tagasi makstakse välja.

Mittestatsionaarseid üliõpilasi varustatakse õppeplaani ja õppeainete tööjuhendite ning õppekavadega. Ülikooli kaugõppeosakond paljundab võimalust mõõda mitmesuguseid konspekte ja õppevahendeid neis aineis, mille kohta puudub trükitud eestikeelne õppekirjandus.

Mittestatsionaarne õppimine ei ole kerge. Õppijail on vaja teha pingelist tööd. Kuid huvi oma valitud eriala vastu ja veendumus, et ainult kvalifikatsiooni tõstmisega võidakse maksimaalselt kasulik olla oma rahvale ja kodumaale, innustab üliõpilasi raskusi võitma. Seni on mittestatsionaarselt TR Ülikooli lõpetanud ligi 30 üliõpilast, kes vaatamata pingelisele ametitööle ka õpinguis on saavutanud hinnatavaid tulemusi. Mittestatsionaarselt on õpingutele asunud juba paljud meie vastutavad töötajad väga mitmesugustelt aladelt.

A. Pint,

TRÜ kaugõppe prorektor.

Üliõpilaste olustikulistest tingimustest Tartus.

Järgnev informatsioon on määratud neile noortele, kes kavatsevad eeloleval sügisel uute üliõpilastena Tartu elama asuda. Saksa fašistide kallaletungis meie kodumaale sai vana ülikoolilinn Tartu raskelt kannatada. Üle poole hoones-
tikust hävis. See teeb uutel üliõpilastel korteri leidmise kül-
laltki raskeks. Partei ja Nõukogude valitsus ei ole aga teis-
test linnadest ja maalt Tartu asuvaid üliõpilasi jätnud üksinda
nende raskustega võitlema. Erilist tähelepanu on osutatud
Isamaasõja invaliididele, Nõukogude Armeest demobiliseeri-
tuile ja kehvemaist perekondadest pärinevatele üliõpilastele.
Abistamisvormidest puudutame esijoones —

ü h i s e l a m u i d.

1944. a. polnud ülikoolil ainsatki ühiselamut ega nende
jaoks sisustist. Praegu on kuus ühiselamut 602 üliõpilasele.
1. septembriks, s. a. loodetakse ühisela-
muid laiendada 250 koha võrra. Ühiselamud on
sisustatud hädavajaliku mööbliga, mida pidevalt täiendatakse.
Neil uutel üliõpilastel, kes saavad korteri ühiselamus tuleb
kaasa tuua omad voodiriided — tekk, padi,
padjapüürid ja linad. Neli ühiselamut on juba rahuldavas
ja isegi heas olukorras. Ühiselamutes on toidu valmista-
miseks köögid, kultuurseks teenindamiseks punased nurgad
ajalehtede ja raadioga. Ilmuvad seinalehed. Ühiselamutes
elunevatelt üliõpilastelt võetakse maksu 15 rbl. kuus.

Kõigil neil, kes kavatsevad eeloleval sügisel väljastpoolt
Tartut ülikooli astuda, tuleb asuda aegsasti (kevadepool ja suvel)
oma korteri küsimuse lahendamisele. Üli-
kooli sisseastumise sooviavalduse esitamisel on vajalik eri-

lehel teatada, kuidas uus üliõpilane kavatseb korraldada oma korteri küsimuse.

S ö ö k l a

asub peahoone kõrval, Ülikooli tn. 46. Söökla on avatud kella 12—20-ni, toitlustades soodsa hinnaga kaks korda päevas.

P e s u k o j a d.

Kuni käesoleva aastani oli üliõpilastel raskusi pesupesemisega. Käesoleva aasta märtsikuus ehitas ülikool ja rakendas tööle Tiigi tn. 78 pesukoja üliõpilaste vajaduste rahuldamiseks. Lisaks sellele loodi pesupesemise võimalused ühiselamutes Ülikooli tn. 44, Näituse tn. 7 ja Kastani tn. 12.

K l u b i.

Üliõpilaste kultuuriliseks teenindamiseks on üliõpilaste ametiühingu liinis organiseeritud klubi Üliõpilasmajas, kus töötavad laulukoorid, orkester, malering, draamaring, kirjandusring jne., milleks on kasutada vastavad ruumid.

Ü l i õ p i l a s t e a m b u l a n t s

asub Tartus, Gildi tn. 8.

Uusi üliõpilasi huvitavais majanduslikes küsimustes täiendava informatsiooni saamiseks tuleb pöörduda ülikooli admin.-majandusosakonna poole, mis asub peahoones, telef. 27-43 ja 34-09.

Sisukord.

	Lk.
Eessõnaks	3
Tartu Riiklikku Ülikooli vastuvõtmise tingimustest	7
Vastuvõtuksamite kavad 1948. aastaks	12
Eesti keele eksamikava	12
A. Eesti kirjandus	12
B. Maailmakirjandus	14
C. Keel	14
Vene keele eksamikava	15
NSV Liidu rahvaste ajaloo eksamikava	16
Võrkeelte eksamikava	16
Matemaatika eksamikava	19
Füüsika eksamikava	24
Keemia eksamikava	29
Geograafia eksamikava	32
A. Maakera ja maailmajagude füüsilis-geograafiline ülevaade	32
B. Nõukogude Liit	34
Tartu Riikliku Ülikooli teaduskonnad	36
Õigusteaduskond	36
Ajaloo-keeleteaduskond	41
Arstiteaduskond	49
Füüsika-matemaatikateaduskond	59
Loomaarstiteaduskond	64
Bioloogia-geograafiateaduskond	70
Põllumajandusteaduskond	78
Kehakultuuriteaduskond	81
Metsandusteaduskond	84
Mittestatsionaarsest õppimisest TR Ülikoolis	88
Üliõpilaste olustikulistest tingimustest Tartus	90

Vastutav toimetaja

E. Ertis.

Tehniline toimetaja

H. Seletus.

Ladumisele antud 14. IV 48. Trükkimisele antud 10. V 48. Paberi kaust 56×79. 1/16. Trükipoognaid 6. Autoripoognaid 4,5. Arvestuspoognaid 4,82. MB01086. Laotihedus trpg. 39400. Tiraaž 1200. Trükikoja tellimus nr. 372. Trükikoda „Noor-Eesti“, Tartu, Kastani 38.

Hind rbl. 2.—

Справочник для поступающих
в Тартуский Гос. Университет
в 1948 г.

На эстонском языке.
Эгосиздат „Научная Литература“, Тарту.

Rbl. 2.—